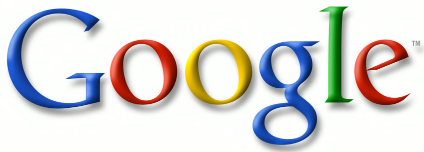
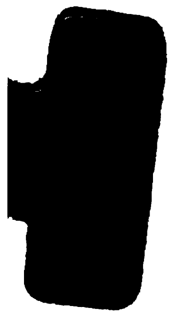

FAYER

Büntetési és börtönrendszerunk reformja

1905

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

LXI. VI. KÖTET. 11. FÜZET.

BÜNTETÉSI
ÉS
BÖRTÖNRENDSZERÜNK
REFORMJA.

A MAGYAR JOGÁSZEGYLET BÖRTÖNÜGYI BIZOTTSÁGÁBAN
1889 ÁPRIL 27-TŐL MÁJUS 15-IG LEFOLYT VITA.

(Dr. FAYER LÁSZLÓ, KELEMEN MÓR, Dr. BALOGH JENŐ, SZÉKÁCS FERENCZ, Dr. ILLÉS KÁROLY, Dr. SZÉKELY FERENCZ.)

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.
1891.

A magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságának 1889. évi ápril 27-kén tartott ülése.

Napirenden van *dr. Fayer László* előadása «büntetési és börtönrendszerünk reformjáról».

Elnök *Manoilovich Emil* az ülést megnyitja.

Dr. Fayer László: A börtönügyi bizottság kitüzte ama kérdést, hogy a Btk. büntetési és börtönrendszere mennyire van keresztülvive s hogy szükségesnek és czélszerünek mutatkozik-e a szabadságvesztés-büntetés jelenlegi nemeit módosítani.

I.

A mi a kérdés első részét illeti, azon szakférfiak, kik a vitában eddig részt vettek, kimutatták egész tüzetességgel, hogy a törvénykönyv büntetési elveinek keresztülvitele még alig kezdetett meg.

A Btk. progressiv rendszerének elemei közül egyetlen egy van komolyan végrehajtva, s ez a feltételes szabadlábra helyezés. Évenkint 600—700 egyén bocsáttatik feltételesen szabadlábra, s mint az administration kivül állva megitélni lehet, ez a figyelembe jöhetők tekintélyes hányadát képezi.

A közvetítő intézet nincs végrehajtva. Az a 150 egyén, ki közvetítő intézetben tartatik, kétség kivül sokkal kevesebb, mint a mennyit oda vinni lehetne és kellene. S ezen institutiónak a büntetés-végrehajtás egész vonalán való létesítését én részemről nem csak a büntetési rendszer teljességének és a javító elem fokozásának szempontjából tartom indokolva, de a miatt is, mivel mindazon egyének, kik a közvetítő intézetbe volnának szállítandók s oda a tér hiánya folytán nem szállít-

hatók, szigorubban büntettetnek, mint a hogy ezt a törvény megengedi. Az az igen sulyos büntetés, mely a törvényben foglaltatik, úgy van megállapítva, hogy annak rendszerint csak két harmada hajtassék végre fegyházban illetőleg börtönben. Ha a két harmadtól a három negyedig terjedő részt nem mint a törvény rendeli, közvetítő intézetben, hanem fegyházban illetőleg börtönben tölti ki az illető, ezzel a végrehajtó hatalom szigorubb büntetést hajt végre, mint a milyet a biró megengedett. Igaz ugyan, hogy a Btk. 52. §-a intézkedik az átmenetről; de ezen átmenetet a törvényhozás nem képzelhette úgy, hogy eltart 10—20 évig, hanem úgy, hogy eltart legfölebb 1—2 évig. A fenforgó viszonyok közt kimondandó volna, — ha más uton nem lehet, törvénynyel, — hogy a kik a tér hiánya miatt közvetítő intézetben el nem helyezhetők, feltételesen szabadon bocsáttatnak. Az 52. §. ilyszerü pótlása közelebb fekszik, mint az, a mivé a gyakorlat fajult, hogy t. i. az illetők közvetítő intézet helyett fegyházban illetőleg börtönben tartatnak. Hogy pedig a büntetés két harmadának kiállása utáni feltételes szabadlábra helyezés ma már nem valami nagyon radikális eszme, mutatja az, hogy a belgiumi törvény még sokkal messzebb megy. Belgiumban a feltételes szabadlábra helyezés ideje törvény szerint a büntetés *egy* harmadának kiállásával kezdődik s megnyerik e kedvezményt mindazok, a kik három hónapot kiállottak, holott a mi törvényünk szerint a büntetés három negyedének kiállása után és csak az egy éven felüli szabadságvesztés-büntetésre itéltek részesülnek e kedvezményben. A visszaesők Belgiumban kibocsáttatnak a büntetés *két* harmadának kiállása után; a mi törvényünk szerint visszaesők épen nem bocsáttatnak feltételesen szabadon (s ez kétségkivül igazságtalan, mivel a visszaeső már mint ilyen különösen a mi törvényünk szerint aránytalan magas büntetést kap; példa a visszaesési lopás, rablás, stb.). A életfogytig elítéltek a belga törvény alapján 10 év kiállása után, a mi törvényünk szerint 15 év után bocsáttatnak feltételesen szabadon. A magyar Btk. tehát a belga törvényhez képest a feltételes szabadlábra helyezés időpontjának megállapítása tekintetében határozottan óvatosnak mondható.

Visszatérek büntetési rendszerünk végrehajtásának kérdésére.

A fegyházban és börtönben való közös munkáltatás végre van hajtva valamennyire, de a törvény által rendelt éjjeli magánelzárásról az illető intézetek helyi viszonyai miatt még sok időre le kell mondani.

S a mi az irlandi rendszer azon fő-alkatelemét illeti, hogy az első idő teljes magánelzárásban töltessék, arra megánzárkák hiányában szintén nem lehet még gondolni sem.

A javító-intézet is csak csekély mérvben van végrehajtva. Női javító-intézetünk nincs, s a két férfi-javító-intézet is, mint ezt többek közt az itteni felolvasásokból láttuk, csak csekély hányadát képes felvenni azoknak, a kik a javító-intézetbe volnának szükség szerint utasítandók.

Csatlakoznom kell tehát ez előttem szólottak conclusiójához, hogy a törvénykönyv büntetési rendszerének végrehajtása még a jövő munkája. S osztom Dr. Székely Ferencz főügyészi helyettes urnak pontos statisztikai adatokra alapított azon álláspontját is, hogy a mi a progressiv rendszerből végrehajtatott, az bevált és e tekintetben rendszerváltozásra ok nem forog fen. Tagadhatlan, hogy a feltételes szabadlábra helyezés és a közvetítő intézet azon csekély területen, melyen nálunk létesítve van, bámulatos szép eredményeket mutat.

II.

Annál több kifogásom van azonban a büntetési rendszer azon ága ellen, mely a büntetés kiszabására vonatkozik. Itt beható reformot, valóságos rendszerváltozást tartok szükségesnek.

A magyar büntető-törvénykönyv igen szigoru kodex. A birói gyakorlat pedig, mely annak alapján meghonosult, még a kodexnél is szigorubb.

Magyarország számára kétségkivül tulszigoru, mert az 1880 előtti igen enyhe, inkább patriarchális igazságszolgáltatást egyszerre és minden átmenet nélkül átvitte egy merev betü-szigorba.

S legyen szabad megjegyeznem, hogy jórészt innen ered börtönintézeteink tultömöttsége, mely oly kétségbeejtő szinekkel lett festve ezen bizottság tárgyalásain. S innen ered részben az is, hogy nagy pénzáldozatok nélkül nem lehet sem a büntetési rendszert végrehajtani, sem a letartóztatottakkal szemben a

törvény által czélba vett osztályozási és implicite javítási munkát véghezvinni.

A két kérdés tehát kapcsolatos egymással. A ki a börtönügyön akar segíteni, annak előbb a kodexen, a büntetési módszeren és a judikaturán kell segítenie.

Ismétlem azonban félreértés megelőzése végett: a börtönreform szempontján kivül a kodex és a judikatura enyhítését magas igazságügyi, személyes szabadsági és erkölcsi tekintetek követelik.

Miben áll tehát a Btk. szigora?

Először: a fegyházbüntetés általános minimumának, és

másodszor: az egyes büntetési tételek speciális minimumának magasságában.

A hetvenes években, midőn a kodex még javaslat volt, élénk viták folytak e két kérdés felett. Én részemről az általam szerkesztett Magyar Themisben azt az álláspontot képviseltem, hogy ugy az általános, mint a speciális minimumok tetemesen leszállítandók. Támaszkodtam kiválólag arra, hogy Magyarországon évszázadok óta traditionális az enyhe büntető jogszolgáltatás; továbbá, hogy az 1843-iki magyar javaslat a minimumot egyáltalán nem ismerte; hogy épen a hetvenes évek folyamán készülőben volt hollandi büntető kodex a minimumok eltörlése tekintetében az 1843-iki magyar javaslat példáját követte, s végül arra, hogy a német büntető-törvénykönyv és az osztrák javaslat szintén alacsonyabb minimumokat állítanak fel, mint a magyar javaslat, — alacsonyabbakat még úgy is, ha figyelembe veszszük a magyar Btk.-nek kétségkivül igen értékes, de mégis az eseteknek aránylag csak kis részére szorítkozó 92. §-át.

A képviselőház jogügyi bizottsága tett is a büntetések tekintetében némely módosításokat a javaslaton, de egyrészt nagyon szükmarkuan és nem is rendszeresen.

A mi az *általános* minimumokat illeti: a fogház minimumát, mely a javaslatban három hónap volt, leszállította egy napra.* A börtönbüntetés minimumát leszállította egy évről

* Az I. miniszteri javaslat a fogházon kívül az elzárást is felállította mint vétségbüntetést. Az elzárás maximuma egy év, minimuma egy nap volt. A II. miniszteri javaslat az elzárást kihagyta.

fél évre. De már a fegyház minimumát meghagyta két éven. S ez szerintem végzetes mulasztás volt. Mert ha a fogházat leszállította egy napra, a börtönt félévre, a fegyház minimumát nem lehetett volna magasabbra tenni, mint *egy év*, a mint az egyébként a német büntető törvénykönyvben és az osztrák javaslatban is megvan. Ha a fegyház minimuma leszállíttatott volna egy évre, úgy többek közt a minősített lopási esetekben azok a kétségbeejtő büntetés-kiszabási anomaliák, melyek oly gyakran mutatkoznak, legnagyobbrészt elmaradtak volna.*

A mit elmulasztott a törvényhozás akkor, midőn a javaslatot tárgyalta, meg volna teendő most.

És ha ezen kívül a fegyházi minimum leszállítása folytán a fegyház és a börtön *egy* büntetés-nemmé lesz olvasztható, ezt igen nagy nyereségnek tartanám, mivel a 92. §-ban lefektetett gondolatnak, a correctionalisatiónak, csak úgy van értelme és kellő foganatja, ha a fegyház is átalakíttathatik fogházzá, — a mint ezen átváltoztathatást még a legujabb láncz-csörtető osztrák javaslatban is feltaláljuk.

Az *egyes büntetési tételek* minimumai is tulmagasak.

Ezek az öt éves és tiz éves minimumok, melyeket a német kodexekben ily számmal hiába keresünk, onnan erednek, hogy a Btk. eredeti javaslata a büntetési tételek spatiumait — részben a franczia, belga és olasz minták után indulva — legfölebb öt

* Heil Fausztin *kir. ügyész* a 336. §. 3. pontjáról ezt irja: Hányszor megesett az, hogy egy a 336. §. 3. pontja szerint minősített, különben csekély lopás feljelentője, midőn értesült arról, hogy mily büntetés vár a tettesre, feljelentését visszavonni szerette volna. Midőn pedig a közönség, sőt még a sértett fél is sajnálni kezdi a büntettest, ez a legbiztosabb kriterium, hogy a törvény túlszigorú ... Összehasonlítottam a lopás büntetését számos külföldi büntető-törvénykönyvvel s azon meggyőződésre jutottam, hogy büntető-törvénykönyvünk úgy a túlszigor, mint a túlságos enyheség tekintetében egyedül áll s okvetlenül módosítandó. (*Magyar Igazságügy* 1889 februári füzet.)

Egy másik kir. ügyész (Szegheő) a *Pester Lloyd* 1887. 13. számában kifejti, hogy a Btk. a vagyon elleni büncselekmények, kiváltkép a minősített lopások eseteiben túlságos szigorú: hogy a fegyházra elitéltek kétharmada lopás miatt lesz elitélve, s hogy a vidéken a bünesetek túlnyomó része a minősített lopási esetek körében mozog.

Mikor már a közvádlók is túlszigorúnak tartják a törvényt, akkor valóban itt az idő az intézkedésre.

évben állapította meg. Öt évnél nagyobb spatiumot az eredeti javaslat nem ismert. Ennek az a hátránya volt, hogy a maximum magával huzta felfelé a minimumot s nem lehet kellőleg figyelembe venni, hogy a cselekmény igen enyhe alakban is elő szokott fordulni. A rablásnál pl. a tiz évi maximum helyes, de az öt évi minimum tulmagas, mivel vannak igen csekély sulyu rablások, többek közt a bármily csekély mennyiségü élelmi szer elrablása, és a *vagyon* elleni erőszakkal elkövetett rablás, mely utóbbi a külföldi törvények legtöbbjében nem is rablást, de zsarolást képez.

A képviselőház jogügyi bizottsága csak három esetben törte át az öt éves büntetési tételeket. Ezek a 232., 281. és 306. §-ok, hol a spatium nyolcz év lett, vagyis a büntetési tétel 2—10 évig terjedhető fegyház.

Meghagyta az 5—10 évet a jogügyi bizottság 24 esetben; a 10—15 évet 17 esetben.

És sajátszerü, hogy a hol a jogügyi bizottság áttörte az öt éves spatiumot, vagyis a hol a minimumot leszállította, azok épen nem az enyhébb esetek. Mig t. i. az erőszakos nemi közösülésnél, az affectusban elkövetett szándékos emberölésnél és a halálos testi sértésnél két év a minimum: az egyszerü rablásnál öt év a minimum, az életveszélyes szer beadása által okozott sulyos testi sértésnél pedig (309. §.) tiz év a minimum; ugyanaz, a mi az affectusban elkövetett szándékos emberölésnél a maximum.

Részemről ha egyéb indokot nem látnék is fenforogni, már csak az egyöntetüség helyreállítása végett is a tiz és öt éves minimumokat nagyobbrészt leszállíttatni javasolnám — természetesen alaposabb átvizsgálás és megválogatás mellett, mint a hogy akkoriban a jogügyi bizottság részéről történt. A magas minimum csak ott lehet helyén, a hol a cselekmény sulya egyenesen kizárná a leszállíthatást. (Azon inkább symmetrikai szempontnak, miszerint 5 évnél nagyobb spatiumok egyáltalán kerülendők, nem vagyok képes jelentőséget tulajdonítani.)

Felhozatik, hogy nem a törvény a tulszigoru, de nem eléggé veszi figyelembe a birói gyakorlat a 92. §.-t, melynek hivatása a büntetési tételek szögletességén segíteni. Elismerem, hogy gyakran elmulasztja a biróság az esetet individualizálni és

ennek rendszerinti következménye az igazságtalanul sulyos büntetés kiszabása. De másrészt világos, hogy biróságaink nem tudtak eddig megküzdeni a 92. §. jelenlegi rendszerének nehézkességével; s miután alig van kilátás arra, hogy biróságaink a közel jövőben azt a bizonyos generalizáló felfogást, a mely többé-kevésbé minden birói testületben honos, feladják: ily körülmények közt a törvényt kell simulékonyabbá, könnyebben kezelhetővé tenni. A negativ bizonyítási tan is igen jól kigondolt rendszer; de mivel a biróságok egy országban sem voltak képesek megküzdeni ellenmondásosnak látszó szabványaival, átalakították szabad bizonyítási rendszerré mindenütt s nincs oka e miatt panaszkodni sem a vádhatóságnak, sem a vádlottnak.

Már a miatt is indokolva van a magas minimumok leszállítása, mivel a jelenlegi magas és alacsony büntetési tételeknél nagyon eltérő az arány a rendes büntetési spatium és a 92. §. szerinti spatium közt. Ha a büntetési tétel tiztől tizenöt évig terjedhető fegyház, a rendes büntetés spatiuma öt év, a rendkivülié, minthogy a biróság lemehet fél évi börtönig, kilencz és fél év. Ha pedig a büntetési tétel pl. öt évig terjedhető börtön, a rendes büntetési spatium négy és fél év, a rendkivüli fél év. *Az utóbbinál a rendkivüli hasonlíthatlanul kisebb mint a rendes, az előbbinél épen megforditva, a rendes kisebb mint a rendkivült.* Ebből legalább is azt kellene következtetni, hogy a magas minimummal ellátott büntetési tételeknél a 92. §. esetének alkalmazásához kevesebb számu és kevesebb nyomatéku enyhítő körülmény kivántatik meg, mint az alacsony minimummal ellátott büntetési tételnél. Ezen megkülönböztetés azonban a gyakorlat terén eddig, sajnos, nem volt észlelhető.

A mi a kir. Curia 49. számu teljes-ülési döntvényét illeti, az a büntetési tételek középmértékét *a törvény alapján* helyesen állapította ugyan meg, de tagadhatatlan, hogy a speciális minimum alatti résznek a középmérték megállapításánál való mellőzése folytán a középmértékek igen magas pontra jutottak. Igy a tíztől tizenöt évig terjedhető fegyháznál a középmérték tizenkét és fél év. A büntetési tételnek a tíz évi minimum alatti kilencz és fél évét a kir. Curia teljes-ülése a törvénykönyv szerkezeténél fogva kénytelen volt teljesen figyelmen kívül hagyni. S ezen jelenség az eddig felsoroltaknál nem csekélyebb súlyú ok arra,

hogy a kodex büntetési rendszere ujabban megfontolás tárgyává tétessék.

És még egyet. Azon laza igazságszolgáltatási állapotok közt, a melyek uralma alatt a kodex javaslata készült, (midőn a büntetés sokszor valóban nagyon is a kedélyesség jellegével birt), ha nem is igazolható, de érthető volt, hogy a kodifikátor és a törvényhozás tényezői fő törekvésöket arra irányozták, hogy a magyar birót a büntetés kiszabása tekintetében bizonyos keretbe szoktassák; még azon sem lehetett csodálkozni, ha ezen helyes czélzatban talán messzebb mentek, mint feltétlenül szükséges volt. De ma, midőn a birói kar könnyebben beléászokott a paragrafusos merevségbe mint hinni lehetett, söt nagyon is beleszokott; midőn kézzelfoghatólag mutatkozik, hogy az oscillatio természeti törvényénél fogva a túlzott enyheségből belémentünk a túlszigorba: ma már azt hiszem, minden veszély nélkül lebonthatjuk a büntetési tételek magas sánczait s épen nem kell attól tartanunk, hogy a magyar birói kar el fogja hanyagolni az állami és a társadalmi összlét védelmét.

III.

Felsoroltam azon főpontokat, melyek a Btk. büntetési rendszerén belül szerintem módositandók lesznek.

E mellett szükségesnek vélem a kodex büntetési rendszerét ki is bővíteni.

A büntetőjogi törvényhozás messze tulhaladta már azon területet, melyet a hetvenes években elfoglalva tartott.

Midőn kodexünk készült, a progressiv büntetési rendszer behozatala egy bátor tett volt. Magyarország mint első merte megtenni e lépést a kontinentális államok közt.

Ma azonban a törvényhozások *uj* büntetési nemek behozatalán s a birói büntető itélet parancsolólag rendelkező szerkezetének átalakításán dolgoznak. Másrészt az olasz anthropologiai iskola tanai is kezdenek érvényesülni itt-ott s a németek és a francziák akaratlanul hódolnak ezen iskola tanainak. Követelik a szakkörök a præventiv intézmények szervezését, különösen azon részben emberbaráti, részben kriminalistikus czélzatu institutiókat, melyek «patronage» elnevezés alatt ismeretesek.

Ha mi azt akarjuk, hogy bűnügyi igazságszolgáltatásunk a felesleges repressio erőkifejtését és ennek hátrányait kikerülje, nekünk is hozzá kell látnunk ezen intézmények meghonosításához.

Örömmel üdvözöltem a gyermekvéd-egyletnek legujabban történt alapítását, mivel ebben egy igen szerencsés irányu kezdeményezést látok azon czélra, hogy a magyar biró munkája kevesbedjék s a börtönintézetekben eltartandó egyének felszaporodása korlátoltassék. Szükséges lesz hasonczélu egylet alakítása minden nagyobb vidéki városban. S e tekintetben a birói és ügyészi karnak kiváló hivatása van. Ha ezen oldalról jön a buzdítás, vagy ha szükséges, a kezdeményezés, ez a sikert, azt tartom, az illető városban biztosítani képes. A rabsegélyző egyleteknek is társadalmi és állami segélyforrásokkal erősítése, az egyleti hálózat kiegészítése első rendü feladat, mivel a visszaesések némi korlátozását csakis ily uton lehet elérni.

Jó példát mutatott a belga igazságügyminiszter, midőn a mult évben körrendeletileg ajánlotta a biráknak és ügyészeknek a gyermekvédő és rabsegélyző-egyesületek támogatását. A belga igazságügyminiszter többek közt ezeket mondá körrendeletében: «A magistratura hivatva van ezen egyleteket tekintélyével és tanácsával támogatni. Különösen áll ez az államügyészség tagjairól. Az államügyészek itt tanulmányozhatják az erkölcsi és anyagi nyomort, melyben a bűntettek forrása rejlik és az ellenhatást, melyet a bűntett az illetők kedélyére gyakorol. A szellem azon sajátságai, azon tapasztalat es azon tapintat, mely szükséges arra, hogy a büntető-törvény alkalmazásánál a kellő mérték magtartassék, az ily tanulmányozásnál nem sokára megszerezhetők lesznek, úgy hogy az államügyészség fiatalabb tagjainak nem lehetne ennél jobb előkészítést ajánlani hivataluk nehéz functiói számára.» A miniszter azzal zárja sorait, hogy az illető városban a magistratura szükség esetén maga kezdeményezze az ily egylet alakítását. (Lásd *Jogtudományi Közlöny* 1889. évi 12. számát.)

Igen sokat várhatni szerintem az állapotok javítására a kombinált birói itéletektől és az ugyanily büntetési nemektől.

Behozatott Belgiumban legujabb időben a feltételes szabadlábra helyezés mellett a feltételes itéletek rendszere. Ez uj

törvény szerint azon egyéneken, a kik először követtek el büntetendő cselekményt, ha a reájuk kiszabott büntetés a hat havi fogházat meg nem haladja, a büntetésnek még első harmadát sem kell feltétlenül végrehajtani. A biróság felfüggesztheti az egész itélet végrehajtását, s ha az illető egyén 3—5 évig nem követett el ujabban büntetendő cselekményt, olyannak vétetik, mintha soha sem itéltetett volna el s hivatalos erkölcsi bizonyítványban is mint büntetlen előéletü szerepel. *Thonissen*, a lőweni egyetem világhirü tanára, volt a javaslat előadója, a ki beszédében ékesen igazolta, hogy a condamnation conditionnelle, a büntetéssel való fenyegetés, sok emberre nézve annyi, mint a büntetés maga. Legnagyobb szószólója azonban a javaslatnak *Le Jeune* igazságügyminiszter volt, ki tizszer szólott a vita folyamán. «A mióta igazságügyminiszterré lettem — mond — halomszámra gyülnek nálam össze a kegyelmi kérvények, melyek elolvasása közben szemem előtt látom az aláirókat: gyermekeket, kik meg akarták menteni szerencsétlen apjuk nevét, családokat, melyeket megfosztottak volt eltartójuktól, és a melyeket kiszolgáltattak a nyomornak és a szégyennek. És miért? Mert az elitélt a saját gyermekei éhségétől indíttatva, egy kenyeret lopott vagy a hidegtől üzetve, egy melegítő ruhadarabot tulajdonított el, vagy eltagadott egy franc-ot, melylyel többet kapott vissza. És ha az ilyen emberek mögött, a kikből nem halt ki a becsület és a családi szeretet érzete, becsukódott a börtön ajtaja — mikké válnak odabenn ők és mikké válnak odakünn övéik!»

Figyelemre méltó a legujabb olasz törvényhozás is.

Behozatott Olaszországban a pénzbüntetéseknek közmunkában való lerovása. Nálunk százakra megy évenkint azok száma, kik pénzbüntetés le nem róhatása czimén bezáratnak. Felesleges bővebben festenem, mily beláthatlan nemzetgazdasági és erkölcsi előnyökkel járna, ha Magyarországon a parasztember a pénzbüntetést közmunkában leróhatná. Csak egyet említek. Igen sok ember ott romlik el a gonosztevők társaságában, mikor pénzbüntetését üli le.

Behozatott Olaszországban maga a közmunka is, mint külön büntetési nem.

Behozatott a házi fogság, mely igen kiváló eseteknél egy

hónapig terjedhető tartamban kiszabható. Ha megsérti az illető ezen idő alatt a biróság rendelkezését, közönséges fogházba zárják.

Behozatott mint önálló büntetési nem a birói megdorgálás, mely 1880. év előtt Magyarországon is honos volt s a melyet nem rég Heil Fausztin is mint visszahelyezendőt ajánlott. (*Magyar Igazságügy.* 1889 januári füzet.)

Behozatott Olaszországban, angol mintára, a kautio, mely szerint az elitélt bizonyos összeget lefizet vagy biztosít azon eshetőség számára, ha meghatározott idő alatt visszaesővé válik; fentartva természetesen a teljes felelősséget az ujonnan elkövetelt cselekményért. Ha bizonyos idő alatt nem követ el büntetendő cselekményt, visszakapja pénzét, illetőleg felszabadul kötelezése alól. A ki pedig ily esetben nem fizeti le a kautiót vagy nem vállal felelősséget, kiállja a rendes büntetést.

Behozatott a rendőri felügyelet alá helyezés. Továbbá bizonyos helységbe való utasítás (confino) három évig terjedhető időre, vagy bizonyos helységből való kiutasítás (esilio locale) ugyancsak három évre terjedőleg.

Ezen irányban vélném én a mi intézményeinket is fejlesztendőknek.

S ha még keresztülvihetnők, hogy a legfelsőbb kegyelemre ajánlás tekintetében illetékes hatóságaink, a külföld példáját követve, ezentul kevésbé nehézkesen és itt-ott kezdeményezőleg is járnának el; ha különösen biróságaink behoznák azt a gyakorlatot, hogy úgy mint a külföldön történik, bizonyos esetekben a törvény szögletességét azzal ellensulyozzák, hogy maguk kezdeményeznék, az igazságügyminiszter figyelmének az illető esetre való felhivása által, a legfelsőbb kegyelemre ajánlást; ha sikerülne a kir. ügyészség tagjait reábirni, hogy ne csak itt-ott az irodalmi véleménynyilvánítás alkalmával, de vádhatósági functiójuk gyakorlásában is, különösen a jogorvoslatok használatánál, a kellő mérsékletet és mértéket megtartsák; ha mindezeken felül — és ezt első helyen kellett volna említenem — a vizsgálati fogságba helyezés kérdésének eldöntését az illető közegek gondosabban és a tárgyi szükségnek megfelelőbben latolnák: merem állítani, hogy a kifejtettekben feltüntetett rendszeres átalakítás aránylag rövid idő alatt meghozná azt az eredményt,

hogy a letartóztatottak száma Magyarországon a jelenlegi igen magas létszámról, *a huszonkétezerről*, erősen leolvadna, — talán leolvadna *felére*. Erős hitem, hogy ez megtörténhetnék az igazságszolgáltatási szempontok bárminemü hátránya nélkül, de sőt egyenesen azok megbecsülhetlen előnyére.

*

Összegezem a főbb pontokat, melyekben büntetési rendszerünk és börtönügyünk reformját keresztülvihetőnek látom:

1. a Btk.-ben foglalt irlandi progressiv rendszer teljes és őszinte végrehajtása,

2. a fegyház- és börtönbüntetés összeolvasztása s lehetőleg alacsony általános minimum megállapítása,

3. a Btk. különös részében foglalt tulmagas büntetési minimumok lehető leszállítása,

4. a patronage erélyes továbbfejlesztése (gyermekvédegyletek és rabsegélyző egyletek hálózata, hajléktalanok menhelyei, a koldus-ügy szabályozása, stb.),

5. a pénzbüntetésnek közmunkában való leróvhatása,

6. a feltételes birósági itélet és az ezzel rokon intézmények behozatala, végül

7. a vizsgálati fogság eseteinek lehető megszorítása.

Dr. Kelemen Mór: Én nekem ez úttal csak néhány rövid észrevételem van a t. felolvasó úr előadására.

Teljesen igaza van abban, hogy a közvetítő intézetbe csak részben történnek elszállítások; de arra nézve új törvény nem szükséges, hogy a kik a közvetítő intézetbe hely szűke miatt nem szállíttatnak el a fegyházakból és börtönökből, föltételesen szabadon bocsáttassanak; mert ez jelenleg is így van. ...

Dr. Fayer László: De én azt hoztam felolvasásomban javaslatba, hogy az elitéltek büntetésüknek nem háromnegyed, mint most a törvényben megállapítva van, hanem már *kétharmad* részének kitöltése után föltételes szabadságra bocsáttassanak.

Dr. Kelemen Mór: A mi ezen javaslatot illeti, azt nem pártolhatom; mert nálunk, hol a Btk. alapján kiszabott szabadságvesztésbüntetések még törvényszerüleg nagy részben végre sem hajtatnak, hol azok törvényszerüleg is túlnyomólag a közös rend-

szer szerint volnának végrehajtandók, a büntetések annyira megrövidítve, mint javasoltatik, hatályukból szerfölött veszítenének. Mint véleményemben indokoltam, még azt is hátrányos kedvezménynek tartom, hogy a törvény a föltételes szabadonbocsátást már az *egy* évet felülhaladó börtönre vagy más nemű szabadságvesztésbüntetésre elitéltek irányában is alkalmazza, holott annak csak a hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetésnél kellene helyet foglalni.

A magyar Btk. szabadságvesztésbüntetési rendszerét nem lehet Belgiuméval párhuzamba tenni. Belgiumban a magánrendszer divik, s ezen rendszer mellett ott indokolva lehetett rövidebb fogságidő kitöltése is a föltételes szabadságra bocsátás megkezdésére; habár megvallom, hogy a büntetés $^1/_3$-át még itt is nagyon rövidnek tartom arra nézve, hogy ennek kitöltése után az elitélt már föltételes szabadságra bocsáttathassék. Nézetem szerint az 1888-ik évi május 31-iki belga törvény általában igen bőkezűleg járt el úgy e tekintetben, mint a föltételes elitélés vagy szabadságon hagyás tekintetében is.

Azon nézetét sem oszthatom a t. előadó úrnak, hogy nálunk a büntető intézetek túltömöttségének főoka a büntetések kiszabásánál gyakorolt túlszigor, illetőleg a Btk. szigora volna. Szórványosan előfordulhatnak egyes esetek, melyekben az itélet a büntetés mértéke tekintetében túlszigorúnak tünhet fel; de túlszigorúságról általában véve nem lehet szó; sőt ellenkezőleg, nézetem szerint, inkább túlnyomóak az enyhe, olykor feltünően enyhe itéletek. Egyébként a büntető intézetek már a Btk. életbe lépte előtt sem voltak térfogatuk tekintetében elegendők. A mi pedig az itéletek szigorát illeti, a Btk. életbelépte előtt is hozattak szigorú itéletek; hova kellenek például szigorúbb itéletek, mint a minőek a hetvenes évek elején a szegedi várban letartóztatottak ellen hozattak. A Btk.-nek csak annyi befolyása volt a letartóztatottak számának növekedésére, hogy azóta az elitélések rendszeresebben gyakoroltatnak és több oly büntetendő cselekmények, a melyek az előtt nem vagy alig büntettettek, most büntettetnek. De ezzel kapcsolatban befolyással van még a letartóztatottak szaporodására — mint véleményemben kiemeltem — a büntetendő cselekmények és a bűnösök felkutatásában tevékeny csendőrség üdvös intézményének behozatala is. Végül be-

folyással van arra a büntetendő cselekmények elkövetésének általános szaporodása, melynek oka az idők méhében rejlik. Hogy teljességgel nem a büntető itéletek szigora az oka a letartóztatottak szaporodásának, kétségbevonhatatlanul mutatják ezt a statistikai adatok, a melyek szerint mindenik szabadságvesztésbüntetési nemnél a letartóztatottak zömét *a rövidebb időre* elitéltek képezik. Így péld., mint dr. Székely bizottsági tag úr ő nagysága is előadásában kiemelte, 1888 deczember hó 1-én az öt évig terjedhető fogházra elitélt 3956 letartóztatott közül csak 132 fogoly volt egy éven felüli fogházra elitélve; ugyanakkor a fogházakban letartóztatva volt s tíz évig terjedhető börtönre elitélt 4540 rab közül csak 315 volt három évre és ezen felül elitélve.

A t. előadó úr azon véleményére, hogy nem csak az itéleteknek kellene enyhébbeknek lenni, de az azoknak alapul szolgáló Btk. büntetési tételeinek is, hogy tüzetesebben megfelelhessek, részletekbe kellene bocsátkoznom, a mi igen messzire vezetne; csak azon nézetem kifejezésére szorítkozom tehát ezúttal, hogy elismerem, miszerint a Btk.-nak lehetnek egyes tételei s vannak is, melyek enyhébbek is lehetnének, melyeken azonban egyes concret esetben segítni lehet a 92. §. kedvezményének kivételes alkalmazása által; de hogy általában véve a Btk. büntetési tételei *nem hogy túlszigorúak volnának,* sőt némelyek még szigorúabbak is lehetnének, ezt egybevetve a külföldi büntető törvények hason tételeivel, határozottan lehet állítani; sőt valóban szükségesnek is mutatkoznék, hogy különösen a visszaeső, a szokásos s az üzletszerűen cselekvő bűntettesekre nézve a büntetések *még szigorúabban* is kiméretthetnének. Mióta Angliában a minősitett lopás, orgazdaság, rablás stb. bűntetteire a penal servitude 5 évi minimumban s visszaesőkre 7 évi minimumban állapíttatott meg: *csak* azóta tapasztalható ott az elitéltek számának évről-évre csökkenése, — ide járulván természetesen a büntetések szigorú végrehajtása is. Azt meg egyáltalában fel sem foghatom, miként vélné előadó úr az ir rendszer rendszeres végrehajtását azok ellenében, kik *egy* évi fegyházra itéltetnének el, — a mely tartamban a fegyház minimumát vélné megállapítandónak ; ezen esetben a fegyházra elitélteknek nagy része az ir rendszer fokozatain keresztül nem vezettethetnék, minthogy

arra nézve — mint véleményemben kifejtettem — legalább három év szükséges.

A mi az előadó úr által javaslatba hozott patronatust illeti, e tekintetben csak azt kivánom felemlíteni, hogy a budapesti rabsegélyző egylet működésének első éveiben az egylethez folyamodott kiszabadultak irányában a patronatust életbeléptettük. Majd mindenik ily kiszabadultra nézve felkérettünk egy-egy buzgóbb urat az egylet tagjai közül, hogy annak elhelyezése végett járjon közbe s ügyeljen fel rá. De az egylet által ideiglen segélyezett kiszabadultak elhelyezése s arra való felügyelet annyi nehézségbe ütközött, hogy utóbb az egész patronatussal fel kellett hagyni. Hazánkban a társadalmi viszonyok még eddig nem fejlődtek ki oly irányban is, hogy a patronatus intézménye nálunk termékeny talajra találna.

Előadó úr a föltételes itéletek behozatalát is javaslatba méltóztatott hozni. Részemről elvileg nem vagyok ellene ezen intézménynek csekélyebb horderejű büntető ügyekben; de nagyon bevárandónak vélném, hogy minő eredmény várható Európában ezen eredetileg amerikai intézménytől, mely ha nem csalatkozom Massachussettben hozatott be legelőször, — és pedig szükségből, tekintettel az elitélteknek fogságba alig elhelyezhető igen nagy számára. Tudom, hogy ez kisérletképen újabban már Belgiumban is behozatott, s így az eredményt majd közelebbről észlelhetjük. Megjegyzem azonban, hogy nézetem szerint a belga törvény kissé nagyon is túlment a határon akkor, midőn a megitélt büntetés végrehajtásának föltételes elhalasztását egész *hat* hónapig terjedhető büntetésekre nézve állapította meg. Oly büntetendő cselekményeknek föltételesen büntetlenül hagyását,— *elnézését,* melyekre hat hónapig is terjedhető büntetés szabandó ki, — részemről aligha tudnám pártolni. Megjegyzem továbbá azt is, hogy nézetem szerint ezen intézmény behozatala kissé másféle birósági szervezetet igényelne mint a minő mostan nálunk van. Most például ha egy kis fiatal albiró, minden formalitás nélkül, tarka nyári kitlibe öltözve, azon megintéssel hirdetné ki az ő Felsége nevében hozott büntető itéletet az elitélt előtt, hogy jövőben így meg úgy viselje magát, mert különben ellene az itélet a büntetés elévülési idejének tartamán belől szigorúan végre fog hajtatni: alig hiszem, hogy ezen megintésnek a leg-

több esetben kellő hatálya lenne. Hogy az ily eljárásnak megfelelő hatálya legyen, ahhoz nemcsak puszta törvény, nem csak birói qualificatio szükséges, hanem más egyéb is, mindenek fölött pedig az kivánatos, hogy a birónak oly tekintélye legyen, minő például Angliában a békebirónak van, hogy azt, mit ez ünnepélyesen kijelent, mint szentirást tekintse az elitélt.

Javaslatba hozta még a t. előadó úr a pénzbüntetéseknek közmunkára való átváltoztatását is. Nem állítom, hogy ezt kisebb büntetéseknél vagyontalan szegény, főleg napszámos osztályhoz tartozók ellenében oly módon, hogy a közmunka által pelengérre ne állíttassanak, hanem azt más szabadmunkásokkal együtt teljesítsék, nem lehetne behozni; annak foganatosítása és ellenőrzése azonban a gyakorlatban sok nehézségbe ütköznék, — nem is hangsúlyozva azt, hogy az által a rabsegélyalap bevételei is nem épen jelentéktelenül csökkennének; erre az alapra pedig szükség van.

A mi végül a t. előadó úr által szintén javaslatba hozott rendőri felügyeletet illeti, erre csak egyszerűen azt jegyzem meg, hogy ezen intézmény nekünk magyaroknak nem való. Ennek megfelelő eredménynyel való activ gyakorlásához igen sok belátás es finom tapintat, szenvedőleges elviseléséhez pedig ahhoz való temperamentum kellene, — a mivel nem birunk. Még nagyon fiatal ember voltam ugyan az ötvenes években, a mikor a rendőri felügyelet Magyarországon is gyakorlatban volt, de azért azt jól megfigyeltem s élénken emlékszem arra még. Mindegyik község házának kapujára nyilván ki volt függesztve azon községbeli úgynevezett gyanús emberek névsora; ezen gyanus embereknek aztán — kik között pedig a nagy többség még büntetlen előélettel dicsekedhetett — nem volt nyugalmuk. A csendőr majd minden éjjel ellátogatott hol az egyikhez, hol a másikhoz, felzavarva azt családja körében töltött csendes nyugalmából s ha felhős, borongós őszi vagy téli idő volt, a gyanúsabbak sokszor éjszakára el is zárattak, ha pedig az illető, bár becsületes járatban, úton éretett valahol s igazolványt nem tudott felmutatni, letartóztatott s napokig is rendes munkájától elvonatott. Ezen rendőri felügyelet aztán elkeserítette az embereket és sokakat, kik az előtt soha büntetve nem voltak, s talán nagyobb büntetendő cselekményt sem követtek el előbbi életük-

ben, a rendőri felügyelet aluli menekvésre késztetett, mi közben aztán oly cselekményeket követtek el, mely őket utoljára is a szegedi várba juttatta a hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején. ... Ebből a rendőri felügyeletből én nem kérek.

Részemről ezúttal több észrevételt nem kivánok tenni a t. felolvasó úr becses előadására.

Dr. Balogh Jenő: Egyátalán nem kivánom, t. bizottság, a jelenlevők türelmét hosszabb időre igénybe venni, csak arra kérek engedélyt, hogy dr. *Fayer* úr előadására már most megtehessek nehány megjegyzést, a melyek visszatartása nehezemre esnék.

Bármily élvezettel hallgattam végig a beható és sokban tanulságos előadást, mégis kénytelen vagyok kijelenteni, hogy nehányszor, különösen az előadás második részében olyan irányokba ragadta a tisztelt értekező urat, a mi őt tulajdonkép főleg jellemzi: az ő túlhumanismusa, a hová őt a bizottság tagjai közül nagyon kevesen fogják követni.

A btkvnek 52. §-át, — mivel törvényünk börtönrendszere büntetési intézeteink hiányánál fogva jelenleg még nem valósítható meg, — az előadó úr akkép akarja megváltoztatni, hogy föltételes szabadságra bocsátandók mindjárt a büntetési idő *két harmad* részének kitöltése után mindazok, kik közvetítő intézetbe volnának áthelyezendők, de oda be nem férnek. E javaslat elfogadása teljes lerontása volna a progressiv rendszernek, melynek gondos végrehajtását pedig épen az előadó úr is hangsulyozta. A *progressiv* rendszernek az az alapgondolata, hogy az elítélt fokozatosan készíttessék elő a szabad életre, hogy a magánelzárás rideg szigorából a közös munkáltatáson és a közvetítő intézetben való elhelyezésen keresztül, lassanként menjen át a feltételes szabadságra, hogy ekként akaratereje megerősödjék a bűnbe való visszaesésre vezető ama kisértések ellen, melyek a szabad életben őt nagy számmal körülveszik. Ebben a rendszerben a közvetítő intézet, ha nem is sarkpont, de oly *integrans elem,* melyet ha kiragadnak, megvalósíthatlan lesz *Walter Crofton alapgondolata.* Én nem az előadó úr javaslatában látom a segélyt. E részben a jelenleg tényleg létező bajokat nem lehet máskép orvosolni, mint a legtermészetesebb eszközökkel.

Közvetítő intézeteket kell felállítani. Nem ujabb experimentumokkal kell a gyökeres orvoslást elodázni, hanem rá kell térni a legegyszerűbb megoldási módra: meg kell valósítani az életben az ir rendszert, melyet büntető törvényünk helyesen magáévá tett.

Nem oszthatom az előadó úrnak azt az állítását sem, hogy *igazságtalan* a btkv. azon intézkedése (49. §. 2. pont), mely a visszaesés büntetését szigorítja, mivel a visszaesőket a föltételes szabadságrabocsátás kedvezményéből kizárja. Bocsánatot kérek! Azt hiszem, hogy a visszaesőkkel szemben a szigorú bánásmód, a büntetés *intensitásának* fokozása oly kivánalom, mely elől a modern börtönügyi szakember egyáltalán nem zárkózhatik el. Ha csak egy kissé hatolunk is be az újabb büntetőjogi irányzatba, látni fogjuk, hogy évtizedek óta igen számos író, sőt egész iskolák: régebben *Kraepelin, Wahlberg, Dochow, Lilienthal,* később *Lombroso, Ferri* és az egész olasz positiv iskola, legujabban *Liszt* és követői s a nemzetközi büntetőügyi egyesület a bűntetteseket két külön csoportra: alkalmi bűntettesekre (Gelegenheitsverbrecher) és visszaesőkre, szokásszerű bűntettesekre akarja elkülöníteni és jelentékenyen szigorítani kivánja az utóbbi csoportba tartozók büntetését, fokozni akarja büntetésük súlyát, a büntetés végrehajtása alatt meg akar tőlük vonni minden kedvezményt és egy bizonyos fokú elrettentéssel akarja őket újabb bűncselekményektől visszatartani.

Ebből a szempontból tehát nem tarthatom helytelennek a btkv. 49. §-ának intézkedését, de helytelennek tartom azért, mert úgy vélem, hogy épen a szokásszerű gonosztevő, *ki ez életpályára* — hogy úgy mondjam — adja magát, jobban rászorul arra, hogy ő a szabad életre lassanként rászoktattassék, és azon szabadabb mozoghatás gyógyító erejére, mely az ir rendszer progressivitásában rejlik. A szokásszerű gonosztevő, kinek a bűncselekményre vezető hajlammal szemben — ugy szólván — nincs is ellenállási ereje, még inkább szükségli azt, hogy akaratereje a közvetítő intézetben és a feltételes szabadság tartama alatt megedzessék.

Főrésze az értekezésnek az, hol a felolvasó úr a btkv. *szigorúságát* hangsulyozta. Egy darabig azon tünődtem, hogy a minimumok leszállítása iránti óhaj miért nem megy az elvi consequentiákig: miért nem kivánta az előadó úr, hogy törül-

tessék el minden minimum? Azt hiszem, hogy az előadás későbbi folyamán talán kissé leplezetten ki is fejezte ezt az óhaját. Hiszen mintegy — a szavakra nem birok épen hivatkozni, — kegyeletes emlékezéssel gondolt vissza a magyar büntető igazságszolgáltatás azon arany korára, midőn a birói belátás, — a mely bizony nem volt mindig «bölcs», — minden zsinórmérték és irányadás nélkül, tetszés szerint szabta meg a büntetéseket. Hiszen hivatkozott is arra, hogy a magyar birói kar most már leszokott az előbbi túlenyhe felfogásról és most már saját belátására bizatva sem fog megtántorodni. Úgy vélem: ez egyértékünek volna magyarázható a minimum eltörlése iránti óhajjal. Egyátalán nem szándékozom azonban a felolvasó úr értekezésének ezt az értelmet tulajdonítani és csak annak kijelentésére szoritkozom, hogy ezeket a fejtegetéseket két okból sem oszthatom. Először nem látom bebizonyítva, miért túlszigorú a btkv.? Ha valaki ezen tételnek bizonyításába bocsátkozik, annak össze kell vetni az életben levő modern büntető törvénykönyveket, összehasonlítani azon bűncselekményeket, melyek minden népnél közönségesek, az ezekre megállapított büntetési tételeket, végre össze kell hasonlítani a különböző törvényekben felállított egyes büntetési nemekkel, és vizsgálni: milyen az intensitásuk valamely büntető rendszerben; hogy például megfelel-e az ir rendszer fegyházbüntetése a belga magán rendszerű «travaux forcés», vagy a német «Zuchthaus»-nak. Ha ezek súlya egyenlő volna, akkor lehetne összehasonlítani, hogy a büntetési tételek, melyeket a törvény felállít, az egyenlő szinvonalon álló büntetőtkönyvekben egyenlők-e és csak hasonló gondos és részletes összehasonlítás után lehetne állítani, hogy a magyar törvény túlszigorú. Én — megvallom — nem tanúlmányoztam így a büntető törvénykönyvek büntetési tételeit, nem hasonlítottam azokat össze, de volt szerencsénk hallani azt az összehasonlítást, a melyre a felolvasó úr most érintett állítását alapította, és én nem hiszem, hogy ezzel az összehasonlítással sikerült volna bizonyítania azt, hogy törvényünk szigorú.

Hogy az 1880 előtti időkben igen enyhe volt a büntető igazságszolgáltatás, különösen az 1878. évi V. törvényczikk büntetési tételeivel szemben, az tény. — De hogy akadna köztünk valaki, ki szeretné visszavarázsolni a magyar büntető igazságszol-

gáltatást a kodex életbe lépte előtti időre, azt kereken tagadom. A régi «patriarchális büntető birói kedélyességből» vonni tehát következtetést a jelenlegi büntető törvény szigorára — egyátalán nem szabad. A büntető törvénykönyv szigorára két más bizonyítékot is hozott fel a t. felolvasó úr. Először azt, hogy a fegyházbüntetés általános minimuma túlmagas: két év. E bajon segíteni akar a felolvasó úr úgy, hogy a börtönt beolvasztja a fegyházbüntetésbe, ennek minimumát pedig egy évre szállítja le és a correctionalisatio általános elvét változatlanul fentartja. Ha meggondolom azt, hogy a szándékos emberölés bűntetténél, mely — ha különös minősítő körülmények nem forognak fenn — 10 évtől 15 évig terjedhető fegyházzal büntettetik, a 15 évi fegyház mellett más esetben *egy* napi fogház volna kiszabható: akkor kétségtelennek tartom, hogy a correctionalisatio elvének ily *ad absurdum* vitelére nem vállalkozhatunk, mert a törvény 92. §-a, mely nemcsak az én legigénytelenebb nézetem, de a külföldi legkiválóbb criminalisták egybehangzó véleménye szerint, a magyar büntető törvénykönyv «gyöngye», akkor végtelenül veszedelmes hatalmat adna arra, hggy a biró egy *látszólagos* minimum által korlátolva, valójában egyedül saját belátása szerint itéljen és változó önkénynyel oly igazságtalanságokat foglaljon az államfő nevében itéletbe, melyeket civilizált államban megtűrni nem lehet.

Hogy a törvényünkben foglalt egyes büntetési tételeknél a különleges minimumok túlmagasak, azt csak concrete, az egyes esetek bővebb vizsgálatával lehetne bebizonyítani. A mi a rablás bűntettét illeti, az előadó úr érvül az 5 évi minimum túlmagas volta mellett felhozza azt, hogy élelmi szerek ellopása is erőszakkal, vagy fenyegetéssel történhetik. Erre nézve úgy, mint a minimum leszállítása érdekében általában kifejtettekre azt vagyok bátor megjegyezni, hogy lehet a minimum eltörlése vagy leszállítása mellett sok büntető törvénynyel szemben érvelni, de azon codex mellett, a mely a 92. §-t ismeri, aligha sikerrel. Élelmi czikknek éhségből elkövetett elrablása alig fog oly biróra találni, ki 5 évi fegyházban fogja megállapítani a büntetést, hacsak valami különös sulyosító körülmények fen nem forognak. A 92. §. segít itt tökéletesen. A 92. §. azt mondja, hogy ha az enyhítő körülmények annyira nyomatékosak, vagy olyan nagy

számmal forognak fenn, hogy a cselekményre meghatározott büntetésnek legkisebb mértéke is aránytalanul súlyos lenne: akkor fegyház helyett börtön — ezen büntetési nemnek legkisebb mértékéig — állapítható meg. Már most, ha valaki éhségének csillapítására kenyeret lop, habár erőszakkal, nem aránytalanul súlyos büntetés volna-e e miatt az 5 évi fegyház? Annak a birónak judiciumában kételkedni bátorkodom, a ki, ha aránytalanul súlyos a büntetés, a 92. §-t nem alkalmazza.

Közbeszólás: És ha visszaeső, mit csinál vele?

Dr. Balogh Jenő: Egy tisztelt tagtárs közbeszólása a visszaesésre utalván, bátorkodom azzal felelni, hogy a tettes visszaesése a btkv. 92. §-ának alkalmazását a *felső birósági gyakorlat szerint sem* zárja ki. Egyébként — egészen mellékesen és csak a közbeszólás folytán — kijelentem, hogy törvényünknek a visszaesésre vonatkozó intézkedéseit meg nem felelőknek és rendszerteleneknek tartom és megengedem azt is, hogy egy-két helyen — például a 336. §. 3. és 4. pontjának, vagy a 338. §-nak esetében — a törvény a büntetést túlmagasan, illetőleg nem a megfelelő büntetési nemben állapította meg, én tehát mind a két irányban a kodex revisiója mellett fogok szavazni, de egyátalán nem látom semmi szükségét annak, hogy — a mint a felolvasó úr kivánta — a fegyházbüntetés általános minimuma, vagy más, most nem említett esetekben, például a rablásnál, a különös minimum leszállíttassék.

A 49. számú curiai teljes ülési határozat ellen az előadó úr által felhozottakat figyelmesen hallgattam, de nem voltam képes megérteni, mert nem tehetem fel, hogy midőn a felolvasó úr a miatt *panaszkodik*, hogy az említett döntvény alapján a 10—15 évig terjedhető fegyháznak középmértéke $12^{1}/_{2}$ év, akkor ő e középmértéket $6^{1}/_{2}$ évben akarná megállapitani. Csak nem akarja az előadó úr, hogy a középmérték alacsonyabb legyen, mint a rendes minimum? E részben tehát felvilágositást csak később remélek.

Sokat lehetne és sokat szeretnék még mondani, különösen azon irányban is, a miket az előadó úr büntetési rendszerünk *kiegészítése* tekintetében felhozott. Készséggel ismerem el, hogy egyes javaslatai, — például a megállapított büntetés feltételes végrehajtásának eszméje — nagy jélentőségű és üdvös

reformeszmék, de ezekkel ezúttal egyátalán nem óhajtok foglalkozni, mert nincs jogom a tisztelt bizottságnak köszönettel vett szives türelmével továbbra visszaélni, mert továbbá ezek a reformjavaslatok a börtönügyi bizottság által kitűzött és a felolvasó úr értekezésénél is alapul vett első kérdés keretébe egyátalán nem vonhatók; mert végre a felolvasó úr ezek tekintetében álláspontját csak vázlatosan jelezte, a részletek vizsgálata nélkül pedig — mire itt sem idő, sem hely nincs, — a kérdésekkel behatóan foglalkozni épen úgy nem lehet, mint a hogy nem oszthatnám azt az óhajt, hogy e reformintézmények a külföldi, — különben is csak experimentáló törvénynek — puszta lefordításával minden garantia nélkül egyszerűen átvétessenek.

Székács Ferencz: Én a tisztelt bizottság türelmét nem fogom sokáig igénybe venni. Azonban kötelességem tisztelt barátomnak dr. *Fayer* László úrnak egy állítását rektifikálnom, melyet azt hiszem, egy kisse túlhajtott. Azt állította, hogy a biróság túlszigoru. A biróságnál töltött huzamosb időn át figyelemmel kisértem a biróságok functióját és jó lélekkel mondhatom, hogy a legritkább esetben történt az, hogy a maximum alkalmaztatott volna. Ezzel kapcsolatban kijelentem azt, hogy a kir. Curiának 49. sz. döntvényét szerencsétlen kijelentésnek tartom, mert az arithmetikát a judikaturába belevinni nem szabad. Nekünk nem szabad a 2×2=4-el dolgoznunk, hanem az embert kell tekintenünk és pedig az embert a maga egyénisége szerint. Én a biró számára e tekintetben a legnagyobb latitude-öt fognám követelni, és azért hozzájárulok azon indítványhoz, hogy igyekezzünk a minimum eltörlését keresztülvinni, mert a 92. §. nem elegendő. Én vérző szívvel ítéltem el egyszer egy nőt, mert egy virágcserepet ellopott, — mely virágcserépnek értékét az illető tulajdonos 12 krajczárra tette, és kártérítést sem igényelt — két évi fegyházra.

Közbeszólás: Hát a 92. §.?

Székács Ferencz: A 92. §-t nem alkalmazhattuk, mert ez már a nyolczadik esete volt; szokásos tolvaj volt. (*Közbeszólás:* Akkor helyes volt a büntetés!) A gyakorlatban mégis oda jutottunk, hogy a 92. §. nem elégíti ki a mi humánus érzelmeinket.

Nem lehet kiszámítani az életet, és mint minden kodexnek, úgy a mi codexünknek is az a baja, hogy bizonyos merevségben megrögzött, melyet azután az alkalmazó biró, hacsak a törvényt megtörni nem akarja, túl nem léphet. — Mikor kiléptem az életbe, akkor törülték el az osztrák büntető törvénykönyvet és akkor főelvünk csak az volt, hogy a magyar praxis enyhébb, mint az osztrák btkönyv. Ezt az elvet kell most is követnünk és oda hatnunk, hogy a *mi gyakorlatunk legyen enyhébb, mint a btkönyv* közép mértéke. Mert most nem segíthetünk magunkon azzal, mi a régi magyar praxis szerint meg volt adva a Curiának, t. i. hogy a méltányosság szerint ítélhessen, tehát a törvény fölé helyezhesse magát. Ettől a jogtól a biróságok elestek. És itt a kérdés az: megengedhetjük-e azt a biróságnak? Feleletem: Nem! Még a felső bíróságnak sem!

E kérdést legjobban a belgák oldották meg, hol a biró azon ítéletben, melyben kimondatott az, hogy a vádlott bűnös, és a törvény szerint elítélte, egyszersmind azon jogával élt, hogy őt kegyelemre ajánlotta, vagy a végrehajtást vádlott jó viseletétől függővé tette. De ezt mi nem tehetjük. Helyeslem azonban, — ha de lege ferenda beszélünk — hogy kijelöljük azon iránypontekat, melyek felé haladni kell.

Midőn tehát rektifikálom t. barátom állítását oda, hogy nem vagyunk túlszigorúak, hozzájárulok mindazon indítványokhoz, melyeket ő említett; nem mint ma már keresztülviendőket, hanem mint kitűzött iránypontokat. Hogy ezen irányelvek helyesek, azt elismerem és a felolvasó indítványaihoz hozzájárulok. *(Helyeslés.)*

Dr. Illés Károly: Csak egy pontra bátorkodom észrevételt tenni, — arra az állításra ugyanis, hogy a mi büntető törvénykönyvünk speciális minimumai túlszigorúak. Mindenekelőtt konstatálhatjuk, hogy büntető törvénykönyvünkben a legszigorúbb minimum 6 havi börtön. Ennél magasabb minimum nincsen. Mert akármilyen magas legyen valamely fegyházbüntetés rendes minimuma: a biró mindig abban a helyzetben van, hogy a 92. §. alapján 6 havi börtönre leszállhat. Hogy még ez is túlszigorú volna, különösen a minősített lopásoknál: erre is teszek egy

észrevételt. A kik a kodex túlszigorúságát panaszolják, folytonosan azt hangoztatják, hogy a német büntető törvénykönyv a minősített lopásokra vonatkozólag sokkal enyhébb, mint a miénk. Ezt azzal indokolják, hogy nálunk a minősített lopás bizonyos esetei, névszerint a 336. §. 3., 4., 5. és 6. pontjaiban meghatározott s a visszaesésben elkövetett lopás, tekintet nélkül a dolog értékére, fegyházzal, és így a végső minimum alkalmazása mellett is legalább 6 havi börtönnel büntetendők, — holott a német btk. szerint ugyanezen esetekben 3 havi fogház a végső minimum. Ez csakugyan így van; de azért a fennebbi állítás még sem helyes. A német büntető törvénykönyv nem ismeri az érték szerinti osztályozást, hanem azt mondja, hogy a lopás de regula vétség, melynek büntetése 5 évig terjedhető fogház. Ezzel szemben a 243. §. felsorolja a minősített eseteket, melyek 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendők. Ez a §. körülbelől megfelel a mi 336. §-unknak, kivéve, hogy abban oly esetek is szerepelnek minősített lopás gyanánt, melyek nálunk egyszerű lopások. Ilyenek pl. az úton elkövetett s az éjjeli lopás. Ezeknek rendes büntetése 1—10 évig terjedhető fegyház, enyhítő körülmények esetében azonban a büntetés lehet fogház 3 havi minimummal. A büntetési tétel tehát: 3 havi minimum és 10 évi maximum. Ennek mi felel meg a mi büntető törvénykönyvünkben? 1 napi minimum és 5 évi maximum. A mi btkvünk a minősített lopásokat két kategoriára osztja: olyanokra, melyek fegyházzal, és olyanokra, melyek börtönnel büntetendők. E két kategoriát a német egybekapcsolta és a minősített összes lopások minimuma 3 hó, maximuma tíz évi fegyház. Nálunk, ha a két kategoriát összefoglaljuk, a minimum 1 nap, a maximum 5 év. A német birót a 10 évi maximum arra utalja, hogy a minősített lopás legsúlyosabb eseteit aránylag szigorúbb büntetésekkel torolja meg, s a német judikaturában alig találnánk oly ítéletet, melylyel pl. a betörő vagy visszaeső tolvaj hat hónapnál rövidebb időre ítéltetnék el. A német birónak a beszámítás helyes elvei alapján meg kell különböztetni azt, a mit nálunk már megkülönböztetett a törvény. Részemről azonban sokkal helyesebbnek tartom, ha a kérdéses esetekben a törvény teszi meg a szükséges osztályozást, mint ha ezt a fontos feladatot a biró tetszésére bízza. Az osztályozás folytán lehetővé vált az is, hogy az enyhébb ese-

tekre aránylag enyhébb büntetés állapíttassék meg. Ez meg is történt és pedig oly módon, hogy ennek folytán nálunk a minősített lopások egy részének végső minimuma sokkal kisebb, mint a német btkönyvben. Ezen esetekben a mi biróságaink 1 napi fogházat szabhatnak ki, holott a német biróság itt is kötve van a 3 havi minimumhoz. Igaz, hogy betöréses lopásnál s még néhány esetben nálunk a biró 6 hónapon alul nem szállhat le, de épen a kérdéses esetekben ezt a minimumot sem önmagában, sem más büntető törvények megfelelő intézkedéseivel szemben túlszigorúnak nem tarthatjuk. A civilisatio mindenütt erélyesen védi a maga értékeit az erőszakos megtámadások ellen, s azt az embert, a ki másnak lakásába erőszakosan betör, ha nem követett is el lopást, mindenütt szigoruan bünteti laksértés miatt. Ha e mellett egyszersmind lop: nem a lopott dolog értékére, tehát nem arra a bizonyos virágcserépre, mely itt felemlítve volt, hanem a betörésre helyezzük a súlypontot. Visszaesésnél pedig szintén nem a dolog értéke, hanem a lopásban való megrögzöttség képezi a nagyobb büntethetőség alapját, s részemről nem képzelek birót, a ki pl. a nyolczszoros visszaesőt, habár csak egy virágcserepet lopott is, 6 hónapnál rövidebb időre kivánna elitélni. Ezzel csak azon meggyőződésemet akartam kifejezni, hogy büntető könyvünk ezen esetben sem szigorúbb, mint más nemzetek kodexei; s ha még a mezőrendőri és kertrendőri törvények is elkészülnek és életbe lépnek: ekkor az a néhány kivételes eset sem fog többé előfordulhatni, értem a sokat emlegetett alma- és rózsalopást, melyekben btkvünk büntetései, ama kiegészítő törvények hiánya miatt, esetleg túlszigorra vezethetnek.

Dr. Székely Ferencz: Nem a tárgy lényegéhez akarok szólni, mivel több felszólaló érdemben részletesen úgy is kifejtette nézeteit, de hivatalos állásomnál fogva nem hagyhatom megjegyzés nélkül ama pár észrevételt, a mit dr. Fayer úr az ügyészségről tett. Első megjegyzése az volt, hogy a börtönök túltömöttségének megszüntetéséhez jelentékeny factor volna az, ha a vádhatóság kissé türtőztetné magát a vád emelésében. Erre első észrevételem az, hogy talán nem hivatása a vádhatóságnak a

vádemelésnek mellőzését túlhajtani. De ezenfelül méltóztassék megengedni azt is, hogy a magyar ügyészi kar nem *keresett* bűnt soha, hanem ha *talált*, megvolt a kötelességérzete, hogy megtorlást keressen.

A mi *a vizsgálati fogságba való helyezések nagy számát* illeti, annak más az oka. Nem szereti az ügyészi kar, ha felsőbb helyről megrovást kap és így ha a vizsgálati fogságba helyezés indítványozásának eseteit a t. előadó úr sokalja, méltóztassék szavát máshoz intézni. Az ügyészség kevesebbszer indítványozza a vizsgálati fogságba helyezést, mint az eljárás beszüntetését. Erre vonatkozólag utalok az ügyészségnek 15 évi működéséről szóló jelentésben közzétett statisztikai adatokra, melyekkel ki van mutatva, hogy a vizsgálati foglyok száma 1875-tő mostanáig 50%-kal alább szállott. Hogy a vizsgálati fogság tartama még rövidebb legyen, ahhoz más is szükséges. Nemcsak az ügyészség hibás, hanem részben, nem mondom a biróság, hanem a lassú ügymenet. Itt tehát oly törvényhozási intézkedésre van szükség, mely módját adja annak, hogy gyorsan járhasson el a biróság és az ügyész azok ellen, kiket kénytelenek vizsgálati fogságba helyezni. Hivatkozom a budapesti állapotokra, a hol 6 hetes vizsgálati fogoly nincsen, hol 6 héttel azelőtt elkövetett bűncselekmények tekintetében főtárgyalást tartanak. Ennél tovább menni a jelenlegi törvény mellett lehetetlen.

A mi a kegyelmezési eljárást illeti, habár jelenlegi törvényeink mellett az ügyészségnek nincs megadva az a jog, hogy a büntetésnek elengedése vagy enyhítése céljából hivatalból lépéseket tehessen: mégis a megkegyelmezésre ajánlás tekintetében az ügyészség és különösen a főügyészség kötelességét nagyon betölti.

A magyar jogász-egylet börtönügyi bizottságának 1889. évi május 15-én tartott ülése.

Napirenden van a *dr. Fayer László* előadása feletti vita.

Dr. Fayer László: Dr. Illés Károly multkori előadásomra tett megjegyzéseiben hivatkozott arra, hogy a magyar törvény a minősített lopások tekintetében, úgy a mi e lopások körét valamint büntetését illeti, határozottan enyhébb mint a német.

Bizonyos, hagy a német törvényben a minősített lopások közé vannak sorozva az éjjel, a nyilvános uton, utczán, köztéren, vizi uton, vasuton vagy postai épületben elkövetett némely lopások, melyek nálunk többnyire egyszerű lopásokat képeznek; de másrészt a magyar törvény is állít fel számos esetet mint minősített lopást, mely viszont a németben hiányzik.

Ilyen a 336. §. 2. pontjában foglalt eset: midőn temetőben a holtak emlékére rendelt vagy holt testen levő tárgyat lopnak, s a mely tétel azokat a kellemetlen emlékű viráglopási kérdéseket idézte fel.

Ilyen a 336. §. 7. pontja: midőn szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el a lopást. Ez a pont is tudvalevőleg igen sok esetben túl-sulyos elítélést hoz létre.

Ilyen a 336. §. 8. pontja: midőn a tolvajjal házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el a lopás. Ide tartoznak többnyire a családi lopások is, melyeket a német törvény nem csak hogy nem minősít in pejus, de e törvény még azon határozmányt is tartalmazza, hogy azon lopás és sikkasztás, melyet felmenő rokon lemenő rokonon vagy egyik hitvestárs a másik hitvestárson követ el, teljesen *büntetlen* marad.

Ilyenek a magyar törvényben a 336. §. 9. és 10. pontjai: midőn a lopás közhivatalnoki jellegnek felhasználásával követtetik el, vagy ha a tolvaj közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbizást szinlel.

Végül a fegyveres lopás szorosabban van a német törvényben körülirva; az 50 frton felüli lopás pedig végtelen összegig lopás *vétségét* képezi 5 évig terjedhető *fogház* büntetéssel.

Látható ebből hogy a lopási eseteknek minősítetté illetőleg, a legkisebb összegtől kezdve büntetté tétele tekintetében a magyar törvény nem csak hogy nem maradt a német törvény megett, de jóval túltett azon; sőt némely olyan eseteket is felvett a minősítettek közé, melyeknél még az egyszerű lopásokhoz képest is inkább az enyhítés mint a sulyosítás volna indokolt.

A mi a büntetést illeti:

A magyar törvény a minősített lopások két osztályát különbözteti meg. Az elsőbe tartoznak a 336. §. 1., 2., 7., 8., 9. és 10. pontjaiban és a 337. §-ban foglalt lopások, s a büntetés ezekre nézve tekintet nelkül az összegre, 5 évig terjedhető börtön; a másodikba tartoznak a 336. §. 3., 4., 5. és 6. pontjaiban foglalt lopások, s a büntetés 5 évig terjedhető fegyház.

Az első osztálybelieknél leküzdhetlen nehézségek nem mutatkoznak, mivel a rendes hat havi börtön minimumról lemehet a biróság, ha feltétlenül szükségesnek látja, egy napig. (Sajnos, hogy nem igen megy le.)

Az igazi nehézség a második osztályú cselekményeknél mutatkozik, hol a rendes minimum két évi fegyház, a rendkivüli minimum pedig hat havi börtön.

Ezzel szemben áll a német törvényben valamennyi minősített lopások rendes minimuma egy évi fegyházban, rendkivüli minimuma pedig három havi fogházban megállapítva. A német törvény büntetési tételének enyhébb volta tehát abban rejlik, hogy *minden* minősített lopásoknál lemehet a biró három havi fogházig, holott a magyar törvény alapján a második osztályba tartozó minősített lopások esetében a végső minimum hat havi börtön.

Tagadhatlan, hogy a minősített lopások büntetésének maximuma a német törvényben kétszer olyan magas, mint a magyar törvényben t. i. 10 év. Azonban a maximum ott nem

bir azon nagy jelentőséggel, mint a magyar törvényben. Mert a német törvény rendszere és a birósági gyakorlat nem fejlesztette ki az ú. n. büntetési középmértéket, melyet a kir. Curia a 49. sz döntvényben megrögzített. A német biró a büntetés kiszabásánál rendszerint a minimumhoz közel jár s a középmértéket csak rendkivüli esetekben haladja túl.

Még sokkal inkább feltüntetik a magyar törvény szigorát az osztrák javaslat ide vágó határozmányai. E javaslat tudvalevőleg nem egyéb, mint a német büntető-törvénykönyv szerkezetének az időközben fölmerült tapasztalatok folytán történt továbbfejlesztése. Glaser, az osztrák javaslat szerkesztője, elfogadta alapul a német törvényt s csak ott változtatott, hol ez feltétlenül szükséges volt.

A javaslat, melyet némely módosításokkal pár hét előtt Schönborn gróf igazságügyminiszter ujabban a törvényhozás elé terjesztett, a minősített lopások körét lényegileg ugyanoly terjedelemben állapítja meg, mint a német törvény; csak egy esettel szaporítja, az 50 frton felüli lopással. E pont tekintetében a magyar törvénynyel azonos álásponton van.

Azonban a lopás vétségének büntetése és a lopás büntettének minimális büntetése tekintetében a leszállítást tovább viszi, mint a német törvény.

A lopás vétségét hat hónapig terjedhető fogházzal bünteti. (Az eredeti magyar javaslatban is hat hónap volt; egy évre a képviselőház jogügyi bizottsága emelte.) A lopás büntettének rendkivüli minimuma pedig az osztrák javaslatban valamennyi minősített lopásnál is *egy nap*. Három hónap csak akkor, ha két minősítési körülmény esik össze.

S az átmenet a rendes büntetési tételről a rendkivülire itt is, a német törvényben is igen meg van könnyítve. A Glaser-féle javaslat könnyebb esetekben (in leichteren Fällen) rendeli alkalmazni a rendkivüli büntetési tételeket; a német törvény azon esetre, ha enyhítő körülmények fenforognak (sind mildernde Umstände vorhanden). Holott a magyar törvény szerint a 92. §. alkalmazásához szükséges, hogy az enyhítő körülmények «annyira» nyomatékosak legyenek vagy nagyszámmal forogjanak fenn, stb.

A belga büntető-törvénykönyvben a minősített lopás rendes

minimuma öt év, a rendkivüli minimum pedig három hónap. A rendes büntetési tételből a rendkivülibe az átmenet itt is igen könnyű. (S'il existe des circontances atténuantes.) S a legujabb belga törvény szerint feltételes itéletet is mondhat ki a biró hat hónapig terjedhetőleg; tehát minősített lopás esetében elengedtethetik a büntetés, ha a vádlott bizonyos ideig ujabb bűncselekményt nem követ el.

A hollandi büntető-törvénykönyv minimumot nem ismer.

Mind e törvénykönyvek közt tehát a minősített lopás minimuma tekintetében a magyar törvény a legszigorubb.

Hogy pedig a magyar birót a minimum tekintetében jobban meg kellene kötni mint a külföldi birót, ennek nincs semmi alapja. Ma már nem megyei biráink vannak s a magyar biró a repressio gyakorlása tekintetében nem kevésbé megbizható, mint külföldi kollegája.

Dr. *Balogh* Jenő a visszaesés kérdését ragadta ki előadásomból.

Azt állítottam ugyanis, hogy a visszaesés a magyar törvényben már mint ilyen igen szigoruan büntettetik, s igazságtalan a visszaesőket még a feltételes szabadlábra helyezés jótéteményétől is megfosztani s így őket a visszaesésért kétszeresen büntetni. Ezzel szemben dr. *Balogh* Jenő kimutatni igyekezett, hogy a szakemberek közt az egész kontinensen az az áramlat, hogy a visszaesések az eddiginél szigurabban büntettessenek.

Elismerem, hogy Francziaországban 1885-ben hozatott törvény, mely szerint a visszaesőkre nézve kimondhatja a biróság az életfogytig tartó számüzést (rélégation) a gyarmatokba. Ezen törvény azonban az illetékes szakkörök részéről a legnagyobb ellenzéssel találkozott; különösen a *Société général des prisons* egyesület fejtette ki ellene a legszivósabb oppositiót. Teljes joggal hozatott fel a javaslat ellen a parlamenti viták alatt az is, hogy nem csak a visszaesőket akarja üldözni, de a számüzéssel egyszersmind a communistákat. E törvény tehát kiindulási pontul egy szakegyesületben aligha fogadható el. S ne feledjük, hogy párhuzamosan meghozatott Francziaországban egy másik törvény is, mely megadja a belügyminiszternek a jogot, hogy a visszaesőket büntetésük kétharmadának kiállása után feltételesen szabad lábra helyezhesse, s a belügyminiszter a számüzésre

itélt egyénen e büntetést sem köteles végrehajtani, ha az bizonyos ideig ujra delictumot el nem követ. Francziaországban tehát a visszaesőkre nézve az a jogállapot, hogy az államhatalom a visszaesővel bánhatik a körülményekhez képest szigoruan vagy nagyon enyhén.

Belgiumot illetőleg felemlítettem a mult alkalommal, hogy a visszaesők büntetésük kétharmadának kiállása után feltéteesen szabad lábra helyeztetnek.

Németországban a visszaesési lopás minősített lopás. A végső minimum három hónap.

Igen érdekesek az osztrák javaslat illető határozmányai.

Nálunk megtörténhetik, hogy valaki 14 éves korában elkövet egy lopást és kap pár napi elzárást, 15 éves korában ismét egy lopást és kap ujra pár napi elzárást; ezután csaknem 10 évig correcte viselkedik; de 25 éves korában elkövet egy egyszerű lopást: ekkor megkapja az öt évig terjedhető fegyházbüntetést. Az osztrák javaslat szerint ezen lopás marad egyszerű lopás, mivel az utóbbi bűncselekmény hatálya csak öt évig tart, nem pedig mint a magyar és a német törvény szerint tiz évig. S a mi az osztrák javaslatban a visszaesési büntetést illeti, ez nem lehet magasabb, mint az előbb kapott büntetések legsulyosabbikának *kétszerese.* (A magyar törvény alapján néha ötvenszerese. L. a fennebbi példát.)

Az olasz törvény alapján a visszaesési büntetés bizonyos esetekben harmadával, más esetekben legfölebb felével haladhatja meg a rendes büntetést. Vannak oly esetek is, midőn csak a magánelzárás fokoztatik.

Világos ezekből, hogy az újabb külföldi törvények, (melyek leginkább tükrözik vissza az illető országban a kérdés iránt uralkodó hangulatot,) a vissszaesések tekintetében különös szigort nem fejtenek ki, s távolról sem érik el a szigor azon fokát, mely a minimumot illetőleg a magyar törvényben jelentkezik.

Szólnom kell még dr. *Balogh* Jenő úr azon általános kijelentéséről, hogy az én javaslataimat «túlzott humanismus» jellemzi.

Vajjon valóban oly lanyha nálunk a bűnügyi igazságszolgáltatás, hogy néhány minimum leszállitása, a combinált feltételes

itéletek behozatala és a pénzbüntetésnek közmunkában való leróhatása már túlzott humanismus? Ezt a kérdést érdemes egyszer szemügyre venni.

Legbiztosabb alap az igazságszolgáltatás általános sulyossági mérvének megvizsgálására a statisztika.

Magyarországot illetőleg a statisztika azt mutatja, hogy itt a bűnügyi igazságszolgáltatás évről-évre jóval szigorubbá válik és e tekintetben már meg is haladja az osztrák igazságszolgáltatást. A bécsi és a budapesti statisztikai hivatalok által kiadott *Statisztikai Évkönyvből* merítem a következő adatokat.

Kiszabott büntetések.

A) *Magyarország:*

	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Életfogytig tartó fegyház ...	29	35	42	34	37	44
10—15 évi fegyház	134	153	120	167	163	166
5—10 évi fegyház	361	445	412	445	380	505
Büntettek és vétségek összesen *	55,543	56,330	51,655	55,003	55,214	55,958

B) *Ausztria:*

	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Életfogytig tartó fegyház, (a halálbüntetésre elitéltek, de szabadságvesztésbüntetésre megkegyelmezettek beszámításával) ...	36	30	21	28	35	26
10—20 évi fegyház	200	210	176	166	175	119
5—10 évi fegyház	596	535	478	535	490	457
Büntettek és vétségek összesen *	36,595	35,616	32,653	33,060	33,290	32,180

Kitünik ezekből, hogy a Magyarországon a repressio igen erős, — *erősebb mint Ausztriában.* Mert habár, (Horvátországot bele nem számítva,) a lakosság száma Magyarországon körülbelül $8^{1}/_{2}$ millióval kevesebb mint Ausztriában, a kiszabott büntetések absolut számai a két államban csaknem egyenlő magasságuak, sőt némely számok nálunk magasabbak, mint amott. És míg Ausztriában a kiszabott büntetések száma évről-évre rohamosan hanyatlóban van, Magyarországon a sulyosabb

* Azon vétségek, melyekre csak pénzbüntetés szabatott ki, nincsenek ide számítva.

szabadságvesztés-büntetéseknél az emelkedés irányzata az uralkodó.

Ezen utóbbi jelenség képezi legbiztosabb ismérvét annak, hogy az igazságszolgáltatás tartós szigorítása van folyamatban.

S ha figyelembe veszszük azt is, hogy mi történik e téren a külföldön; ha látjuk, hogy Francziaország már oly messzire megy, hogy az első izben elítélteket szabadságvesztés büntetésük *felének* kiállása után feltételesen szabadlábra helyezi; hogy Belgiumban az első izben elítélteket feltételesen kibocsátják *egy harmad* kiállása után; hogy Hollandiában megszüntették a minimumokat; hogy Ausztriában a tárgyalás alatt levő javaslattal ugyanezt készülnek tenni: ily előrehaladott kulturális fejlemények fennállása mellett dr. *Balogh* Jenő úr vádját minden alapot nélkülözőnek és igazságtalanok tartom. Nem az én humanismusom túlzott, de ellenfeleim inhumanismusa.

Dr. Illés Károly: Tisztelt bizottság! Annak daczára, hogy most a t. előadó úr több adatot hozott fel állításainak igazolására, én mégis úgy látom, hogy igaza van dr. *Balogh* Jenő úrnak, hogy az előadó úrból a túláradó humanismus szól. Azt vettem észre a mai előadásából is, hogy bizonyos szemüveget tett föl és azon meglát mindent, a mi enyhébb, mint a mi büntető-törvénykönyvünk, a miénkben pedig azt látta meg, a mi szigorúbb. A mi a miénkben enyhébb, mint a külországokéban, azt vagy nem látta meg, vagy nem akarta meglátni. Már pedig igazságos ítéletet csak úgy hozhatunk, ha együttesen teszszük a mérlegbe, a mi enyhe és a mi szigorú, és csak azután hozzuk az ítéletet. Ha ezt az eljárást követte volna a t. előadó úr, nem foglaltatnék a mai előadásában azon karakteristikus tétel, hogy a magyar Btk. túlszigorú, és különösen nem az, hogy Magyarországra nézve túlszigorú, és hogy egyáltalában szigorúbb, mint a többiek.

Arra vonatkozólag, hogy a mi Btkvünkben mennyivel enyhébb intézkedések foglaltatnak, mint átlagosan a külföldön, csak néhány adatot bátorkodom felhozni. Ilyen először az, hogy a mi büntető kodexünk volt az első és talán még ma is egyedüli abban, hogy a halálbüntetést relativ büntetés gyanánt felállí-

totta. Midőn a Btkvet Schwarze mint javaslatot bírálta, dicsérőleg ment végig minden intézkedésén. De a halálbüntetésnek relativ büntetés gyanánt történt felállítását megtámadta és szigorú bírálat tárgyává tette. (*Közbeszólás:* Nem Schwarze mondta.) Meglehet, hogy nem, csakhogy egy kitünő német tudós volt. A humanismusnak sarkpontja a halálbüntetésen fordul meg. Ott kezdődik a kérdés, hogy mennyire humánus valamely Btk.

A másik körülmény az, hogy a mi Btkünkben a kisérletnek nincs minimuma. Ezt bátran ki merem mondani, minthogy a 66. §. úgy van szövegezve, hogy annak helyes értelmezéséből az következik. Ott nincs kimondva, hogy a fegyházról börtönre, börtönről fogházra stb. le lehet menni, hanem az van megállapítva, hogy a mennyiben a törvényes büntetés súlyos volna az illető cselekményre, le lehet szállni egy másik büntetési nem minimumáig. Tehát 10—15 évi fegyháznál is le lehet menni 24 órai fogházra. Ellenben a legújabb osztrák javaslatban is, mely a minimumokat kiküszöbölni készül, az van mondva, hogy kisérlet esetében a bevégzett cselekvényekre kiszabott minimum 1/4 részeig le lehet menni, — a mi azt jelenti, hogy a mennyiben valamely bűntettre vagy vétségre minimumot állapít meg a törvény: ebben az esetben a kisérlet büntetésének is van minimuma, melyet a biró át nem hághat. A többi külföldi törvényekben is minimumok léteznek mindenütt ennél a pontnál.

A harmadik körülmény, melyet kiemelni óhajtok, az, hogy a mi Btkünk szerint magasabb minimum, mint hat havi börtön, nem létezik; ellenben pl. akár a német, akár az osztrák Btk., akár az osztrák javaslat szerint sok esetben találunk egy évi minimumokat, melyen alul a biró egyáltalában le nem szállhat. Ez áll mindazon esetekben, melyeknek büntetése fegyház, s a melyeknél az enyhítő körülményekre alapított enyhébb büntetés hiányzik. Ilyen rendkivüli büntetés pedig a német Btkben csak mintegy 14 van, és így a fegyházzal büntetendő többi esetekben legkevesebb egy év, néhol azonban öt év az áthághatatlan minimum.

Szembetünő ez a különbség a mi törvényünk és a külföldi törvények között, pl. a szándékos emberölés esetében. A mi Btk.-ünk szerint ennél tulajdonképen nincs is minimum. Mert az erős felindulásban és rögtönösen elkövetett szándékos emberölés

büntetése börtön, és erről a 92. §. alkalmazása mellett le lehet menni 24 órai fogházra. Tessék mutatni külföldi törvényt, mely szerint a szándékos emberölést egy napi fogházzal lehet büntetni. Nálunk sem teszik ugyan, de a lehetőség fenforog. A halált okozó testi sértésnél is magasabb minimumokat találunk más törvényekben, mint a miénkben. Így pl. a zürichi Btk. szerint, mely pedig a legenyhébbek közé tartozik, egy év a végső minimum, míg más Btk.-ekben hat hó és egy év között variál az. Ennél kisebb minimumot sehol sem találtam, csak a magyar Btk.-ben, mely halált okozó testi sértésnél is lehetővé teszi a legkisebb büntetés alkalmazását.

A mi különösen a minősített lopást illeti, erre bátorkodom egy észrevételt tenni. A minősített lopás köre tekintetében nem látok oly különbséget a sokat emlegetett német Btk. s a mi törvényünk között, mely az utóbbinak hátrányára válnék. Igaz, hogy nálunk több eset minősített lopást képez, melyek a német Btk.-ben a lopás vétségéhez tartoznak, — de viszont a német Btk.-ben is vannak oly minősített lopások, melyek nálunk csak egyszerű lopás gyanánt büntetendők. Ezek az esetek egymást körülbelül ellensulyozzák, s a különbség csak az, hogy míg a német Btk. szerint büntettet képező lopások három havi fogháznál kisebb büntetéssel nem büntethetők: addig nálunk azok az esetek, melyek a német Btk.-ben a vétségek közé tartoznak, a 92. §. alapján 24 órára leszállítható fogházzal is büntethetők. Tehát ez esetben a mi Btkünk enyhébb. A mi pedig a betöréses lopást illeti, erre nézve már multkor bátorkodtam fölvetni a kérdést: tud-e valaki a német biróságok praxisából oly esetet, hogy a betöréses lopás hat hónapon alul lett volna büntetve? Ezt annál inkább kétségbe lehet vonni, ha feltételezzük,hogy a német biróságok feladatuk szinvonalán állanak, s figyelembe veszik a minősített lopás büntetésének 10 évi maximumát, mely őket arra utalja, hogy a legsúlyosabb esetekre átlagosan is súlyosabb büntetéseket szabjanak ki, mint a minőket oly biróság köteles kiszabni, mely csak öt évi maximummal áll szemben.

A visszaesés tekintetében sincsen mindenben igaza az előadó úrnak. Azt mondja, hogy a németeknél a rendkívüli minimum három hónap, holott ez a visszaesőkre nézve nem áll. A német btkv. különbséget tesz a visszaesésben elkövetett egyszerű

és minősített lopás büntetése közt, — s míg az előbbinek végső minimuma csakugyan három havi fogház: addig a minősített esetekben, tehát pl. az utczán vagy éjjel elkövetett lopásnál is egy év a végső határ, melyen alul a visszaesőt büntetni nem lehet.

Méltóztassék ezt tekintetbe venni és azt hiszem, nem fogja az előadó úr állitani, hogy a német Btk. e tekintetben enyhébb, mint a miénk.

Csakhogy mindig azok az esetek lebegnek szemei előtt, melyekben nálunk a biróságok egyszer-másszor megállapították a minősített lopást, holott a törvény alapján ezt nem is tehették volna meg. Ámde az efféle birói aberratiókkal nem lehet és nem szabad a kodex ellen fellépni, — mert ha az volna a törvény jóságának mértéke, hogy miként alkalmazzák azt itt-ott a biróságok: akkor a Btk.-nek úgyszólván minden §-át rossznak kellene tartanunk, melyet a biróságoknak gyakran kell alkalmazniok. Magam is jelen voltam egy vidéki törvényszék tárgyalásán, hol a következő eset fordult elő. Egy vándorló legény bement egy konyhába, de ott senkit sem látván, s hamarjában elvinni valót sem találván: észrevette, hogy a szoba ajtaja nyitva van s onnan lehetne valamit lopni. Be akart tehát menni a szobába, de félvén, hogy az ablakon át megláthatnák, négykézláb mászott be s ép így mászott ismét ki, csekély élelmi szert hozván magával. Megcsipték és bemászással elkövetett lopás miatt elitélték, úgy okoskodván, hogy az is «bemászás», ha valaki a konyhából a szobába «mászik». Efféle esetek előfordulhatnak, de midőn a törvényt megitéljük, arra az álláspontra kell helyezkednünk, hogy a biró helyesen magyarázza azt. Ha jól fogta fel a törvényt és helyesen alkalmazta, s akkor kénytelen oly intézkedést tenni, mely sérti a jogérzetet: ez esetben igen is kimondhatjuk a kérdéses törvényről, hogy túlszigorú; de a míg csak oly példákat lehet felhozni, melyekhez szó fér: ezekből a példákból kiindulni nem lehet. Ámde az előadó úr éppen ezt teszi, midőn az általa sajnált egyes esetekre alapítja a törvényt rosszaló itéletét. A főszempont, melyből a büntető törvényt megitélni kell, a társadalom magasabb érdeke, — s hogy minő büntetést kiván a társadalom: ezt főleg abból itélhetjük meg, hogy minő hatást tesz egy-egy büntetendő cselek-

mény arra a körre, a melyben elkövettetett. Méltóztassék megfigyelni, hogyha vidéken, egy faluban történik betöréses lopás, mily nagy eset az, s egy ember megölése, habár felindulásban történt is, mennyire felháborítja a közérzületet. Az előadó úr szerint, ha meg nem dicsérjük is a tettest, de legalább úgy kellene elítélni, hogy soha se állja ki a büntetést. Haza kellene bocsátani és figyelmeztetni, hogy bizonyos ideig jól viselje magát.

Azt hiszem, hogy a közérdeket tekintve, a mi biróságaink nem éppen szigorúan, inkább enyhén ítélnek és a 92. §-t inkább gyakran alkalmazzák, mint ritkán. Ez általános tapasztalat birói körökben, — s ebből egy konsequentiát is vonok az előadó úr által felhozott statisztikai adatokra nézve. Ausztriában a rendkívüli szigorú Btk. uralma alatt 1853 óta szigorú praxis fejlődött ki, melynek tanúi voltunk mi is. De ez a Btk. időközben elavult. Ha már most ezzel szemben a praxis lassankint enyhébb és enyhébb lesz, az természetes következkezménye a jogélet fejlődésének. Nálunk ellenkezőleg van.

Büntető biráskodásunkban patriarchalis önkény létezett.

S oly enyhe praxis fejlődött ki, hogy azzal szemben a biróság akkor, midőn a kodex életbe lépett, nem volt képes mindjárt elfoglalni azt a helyet, melyet a kodex szerint elfoglalnia kellett volna. Ebből az következett, hogy a Btk. mindjárt kezdetben nem jutott érvényre, hanem átmenet gyanánt a multból aránylag enyhe judikatura keletkezett, s ez csak lassankint fokozódott a kivánatos szigorig. De ezt nem hátrányára, hanem csak előnyére tudhatjuk be judikaturánknak, mert hiszen éppen ez által kezdik biróságaink elfoglalni azt az állást, melyet a társadalom közérdeke tőlük követel.

Az előadó úr szerint azonban nemcsak a kiszabott büntetések szigorúsága önmagában, hanem az is hibáztatandó, hogy azok a végrehajtás alatt nem részesülnek a törvény által előírt enyhítésben. A fegyenczek egy részének ugyanis büntetésök bizonyos hányadának kiállása után a közvetitő-intézetbe kellene jutni, de ez a szükséges intézetek hiánya miatt jelenleg még nem történhetik meg. E szerint sokan azok közül, a kik már jogot nyertek a törvény eme kedvezményére, kénytelenek tovább is a fegyintézetekben vesztegelni, mi által büntetésök a végrehajtásban szigorúbbá válik, mint a hogy ezt a törvény s a biró akarta.

Ezen a bajon az előadó úr akként óhajtana segíteni, hogy kimondatnék a törvényben, miszerint azok, a kiknek nincs helyük a közvetítő-intézetben, feltételesen szabadon bocsátandók volnának. Ámde ez nem volna igazságos eljárás, mert ez esetben éppen azok részesülnének legnagyobb kedvezményben, a kik arra kevésbbé érdemesek, mint ugyanazon sorsban lévő, de jobb magaviseletű társaik. A fegyintézet igazgatósága ugyanis a legjobb és legmegbízhatóbb fegyenczeket szokta a közvetítő-intézetbe leendő felvételre ajánlani, a többieket pedig, kik különben szintén áthelyezhetők volnának, a fegyházban részesíti kisebb-nagyobb kedvezményben. Ha már most az történnék, hogy az illetők szabadon bocsáttatnának ugyanakkor, mikor érdemesebb társaik még csak a közvetítő-intézetbe jutnak: ez nyilván az osztó igazság megsértése volna.

A mostani állapotban több az igazság. Mert habár jelenleg nem mehet mindenki a közvetítő-intézetbe, ki a törvény értelmében oda mehetne, — de minthogy az igazgatóság, ha feladata magaslatán áll, közülök kétségkivül a legérdemesebbeket választja ki és hozza javaslatba, a többieket pedig a körülményekhez mért kedvezményben részesítheti: ennélfogva itt az érdemesebbek aránylagos megjutalmazása s a törvény által nyujtott kedvezmény igazságos felosztása sokkal inkább megközelíthető, mint az előadó úr által javasolt megoldás alapján.

Egyébként az előadó úr ez esetben is kikereste a dolognak azt a részét, mely az elitéltre nézve szerinte túlszigorú, de elhallgatta azt, a mi a végrehajtásban reájuk nézve kedvezőbb es enyhébb, mint a hogy ezt a törvény megengedi. A fegyház és börtön szigora ugyanis első sorban abban áll, hogy az elitélt büntetésének kezdetét magánzárkában kénytelen tölteni. Ámde megtörténhetik-e ez minden fegyenczre nézve? Tudjuk, hogy nem, sőt azt is tudjuk, hogy a fegyenczek és rabok egy része a törvényszéki fogházakban állják ki büntetésük nagy részét, tehát csaknem teljesen megmenekülnek a büntetésükkel járó szigor alól. Ám az előadó úr nem vette észre eme kedvezményeket s nem hozott javaslatba intézkedést az iránt, hogy a törvény meg nem tartása ebben az irányban orvosoltassék, — pedig talán nagyobb szükség volna arra, hogy a magánelzárás lehetőleg minden fegyenczen végrehajtassék, mint arra, hogy a fegyenczek

egy része a feltételes szabadonbocsátásra törvényileg megállapított határidő előtt kibocsáttassék.

Ha az előadó úrnak az az óhajtása nem teljesedik is be: ez valóban kevéssé bizonyítja azt, hogy büntetési rendszerünk a végrehajtásban is túlszigorú. Véleményem szerint ebben az állításban ép oly kevéssé van igaza az előadó úrnak, mint abban, hogy büntető-törvénykönyvünk büntetései már magukban véve is túlszígorúak. Részemről tehát azt hiszem, hogy e tekintetben nem szükséges revideálni s nagyon is idő előtti volna alapelveiben megtámadni a kodexet, hanem inkább arra kell törekedni, hogy a biróságok helyesen alkalmazzák a törvényt s hogy a végrehajtás is megfelelő legyen.

Dr. Balogh Jenő: Sokszorta érzem, tisztelt bizottság, helyzetem nehézségét, midőn minden előkészület nélkül és az idő előhaladta daczára kénytelen vagyok néhány szót kérni, mert dr. Fayer tanár úr fejtegetéseiből azt látom, hogy multkori igénytelen felszólalásomat, — bizonyára az én gyarlóságom folytán — a lehető legalaposabban méltóztatott félreérteni.

A tanár úr azt mondja, hogy az ő előadásának csak egyik kérdésével foglalkoztam, t. i. a visszaesés kérdését ragadtam ki felszólalásából, és hogy erre nézve állást foglaltam a magyar Btk. intézkedései mellett. Nagyon sajnálom, hogy a gyorsírói följegyzéseket nem produkálhatom. Kitünnék azokból, hogy én az értekező úr tanulságos előadásából több részlettel foglalkoztam, és mivel benne a visszaesésről is szó volt, mellékesen érintettem ezt is a többi mellett. Ő tehát azokat, miket más kérdések tekintetében felhozni bátorkodtam, — bizonyosan azért, mert súlyuk nem volt, — ignorálni méltóztatott.

A másik, miért felszólalni kénytelen vagyok, az, hogy a visszaesés kérdésében nem oda concludáltam, a mit most a t. tanár úr nekem imputálni szives. Én azt mondtam, hogy büntető-törvényünknek a visszaesésre vonatkozó intézkedéseivel nem értek mindenben egyet. És annak igazolására, hogy nem csak most állítom, hogy e részben törvényünk revisiójának látom szükségét, legyen szabad a «Magyar Igazságügy»-re hivatkoznom. melynek 1886. évi folyamában «a visszaesésről» egy hosszabb,

igénytelen dolgozatom jelent meg, melyről az előadó úrnak — bizonyosan az értekezés igénytelensége folytán — semmi tudomása nincsen, és melyben részletesen, kritikailag nyilatkozván kodexünknek a visszaesésre vonatkozó intézkedéseiről, igen sokban ellenkező álláspontot foglaltam el törvényünkkel szemben. Absolute nem akartam a franczia «loi des recidivistes»-nek mintaszerűségét sem vitatni, sőt nem is gondoltam reá, midőn az előadó úrnak a Btk. 49. §-ára vonatkozó megjegyzéseit nem találtam helyén levőknek. Előbb említett szerény dolgozatomban már három év előtt kijelentettem, hogy a «loi de recidivistes»-et szerencsétlen kisérletnek tartom. A múlt ülés alkalmával pedig azt emeltem ki, hogy a büntetőjog tudományának és a büntető politikának újabb irányzata, mely — ha szabad így szólnom — a jövő zenéjének tekinthető, különböztet szokásszerű gonosztevők, illetőleg visszaesők és alkalmi bűntettesek között. És ebben látom én az újabb haladásnak leglényegesebb vívmányát, hogy eljutottunk, annak felismerésére, hogy erélyes repressáliákra nem azokkal a bűnösökkel szemben van szükségünk, a kik *egyszer* éhségből kenyeret lopnak, vagy egy verekedés alkalmával leszúrják vetélytársukat, hanem a bűnösök azon nagy osztályával szemben, mely a bűncselekmények elkövetését állandó keresetforrásul űzi, az úgynevezett professionátus gonosztevőkkel szemben, kik valóságos társadalmi veszélyt képeznek. Hivatkoztam arra már a múltkor, és hogy *Fayer* úr újabb felszólalásával szemben magamat igazolhassam, ismétlem ezúttal is, hogy *Wahlberg, Kraepelin, Dochow, Lilienthal,* az új olasz iskola, *Krohne, Illing, Valentini, Öttingen, Haussonville, Liszt* és így tovább a szakférfiaknak egész nagy csoportja az, mely ma a rövid tartamú szabadságvesztéseknek (rontó hatásuknál fogva) mellőzését, más büntetési eszközökkel (surrogati penali) pótlását, és a szokásszerű bűntetteseknek szigorú megbüntetését kívánja. És ez új iránynyal *Fayer* úr, a ki törvényünknek a visszaesésre vonatkozó intézkedéseit igazságtalanoknak és túlszigorúaknak tartja, határozottan ellentétben áll. Csak ez az, a mit a múlt ülésen ide vonatkozólag fölemlítettem, és a mi nem az egyedüli, sőt nem is a főkérdés, a melylyel foglalkoztam.

A dolog *lényege* az, hogy dr. *Fayer* úr a mi Btkünk ellen

a *minimum kérdésében* intézett erős támadást, és azt kivánta, hogy szállíttassék le kodexünkben a fegyházbüntetés általános minimuma, sőt egyes konkrét büntetési tételek minimumai is a törvény különös részében. A múlt ülésen dr. *Fayer* úrnak főleg *ezen* kivánatával kisérlettem meg szembeszállni és azt vártam, hogy a múltkor hozzá intézett azon felszólításommal szemben: vajjon azon állítását, hogy törvényünk túlszigorú, a külföldi törvényekkel való összehasonlítás útján beigazolhatni véli-e, ma ő konkrét kimutatással áll elő. E várakozásom azonban eredménytelen maradt, mert dr. *Fayer* úr mai felszólalásában a hazai és külföldi törvényeknek csak *egy* bűntettre: a lopásra vonatkozó büntetési tételeit hasonlította össze. *Egy* bűncselekményre vonatkozó adatok alapján pedig annyival kevésbbé lehet kodexünknek *egész* büntetési rendszerét túlszigorúnak dekretálni, mert — habár nekem sem volt érkezésem a külföldi törvényekkel behatóbb összehasonlításokat tenni — úgy emlékezem, hogy nem ismerek egyetlen egy törvényt sem, melynek alacsonyabb *általános minimumai* volnának, mint a milyeneket a magyar biró a 92. §. alkalmazásával megállapíthat. Hogy a konkrét minimumok milyenek, ennek kimutatására, — mivel arra speciális tanulmányok szükségesek, — most nem vállalkozhatom. Egyetlen egy törvény van, mely nem ismeri a büntetési minimumokat: ez az 1881-iki németalföldi büntető-törvény, mely azonban eddig csak érdekes kisérletnek tekinthető. Egyébként is annyi merész reform van benne, hogyha azt utánozni akarnók, nemcsak büntető-törvényünket kellene a leggyökeresebben megváltoztatni, hanem az egész modern törvényhozással szemben kellene állást foglalnunk. Eltekintve tehát a németalföldi kodextől, arra nézve, hogy a többi büntető-törvényekben nincsenek alacsonyabb *általános* minimumok, mint a miénkben, Francziaországra nem is hivatkozom. Mert a «Code Pénal»-ban (19. cz.) az időhöz kötött kényszermunka-büntetés (travaux forcés à temps) minimuma *öt* év és terjedhet 20 évig. Ott a «detention»-nak (20. cz.) szintén öt év a minimuma, mely büntetésnemnek megfelel nálunk a börtön. Az «emprisonnement»-nak, (40. cz.) minimuma hat nap, Belgiumban nyolcz nap, *nem egy* nap, mint nálunk. Nem hivatkozom az új olasz kodexre sem mely szigorú intézkedéseket tartalmaz és 24 évig terjedhető

szabadságvesztés-büntetést is (reclusione) ismer. Hanem bátor vagyok fölemlíteni a német birodalmi Btkvet és az osztrák javaslatot. Igaz, hogy a németben (14. §.) *egy* év a fegyházbüntetés általános minimuma, de nálunk a 92. §. alkalmazása mellett bármely fegyházzal büntetett cseleknénynél lemehet a biró hat havi börtönig. Az osztrák javaslatban a fegyházbüntetés legkisebb mértéke szintén egy év. E helyett nálunk a biró hat havi börtönt alkalmazhat. — A fogház általános minimuma a német kodexben és az osztrák javaslatban *egy* nap; tehát *nem* alacsonyabb, mint a mi törvényünkben. Ezekből az következik, hogy a franczia és a belga törvényekben, melyekre dr. *Fayer* úr annyiszor hivatkozott, magasabb átalános minimumok vannak, mint nálunk ; pedig Belgiumban a szigorúbb hatályú magánrendszer szerint hajtatik végre a büntetés, — de következik az is, hogy az osztrák javaslatban és a német bir. Btkvben sincsen magasabb minimum, ha törvényünk 92. §-át is figyelembe veszszük. Mivel bizonyítja mégis dr. *Fayer* úr, hogy a mi törvényünk túlszigorú? Azzal, hogy egyes kiszakított deliktumokra, pl. a lopásra nálunk szigorúbb volna a büntetés. Nem volt érkezésem arra, hogy egyes bűntettek büntetési tételeit több törvény szembeállításával tanulmány tárgyává tegyem. De ha a lopás büntetése bizonyos esetekben — mint én is koncedálom, — túlszigorú is, ebből csak az következik, hogy a törvény e hiányát a lopás büntetésére vonatkozó *egy* szakasz módosításával kell orvosolni, de nem az általános minimumok leszállításával, a mire — tekintve a külföldi törvények intézkedéseit — nincs szükség. A tisztelt előadó úrnak azon állítására nézve, hogy a mi judikaturánk túlszigorú, reám meglepő benyomást tettek az általa újabban felhozott statisztikai adatok. Összehasonlította dr. *Fayer* úr a magyar és az osztrák judikaturát *nem* a *kis* büntetésekre, nem a *rövid* tartamú büntetésekre nézve, nem a melyek a minimumot érintik, de az *életfogytig* vagy *15 évig* terjedő büntetések tekintetében. Mikép következik az, hogy törvényünkben leszállítandók az általános minimumok, abból, hogy nálunk több életfogytig tartó fegyházbüntetést és oly büntetést szabnak ki, mely 10—15 évig terjed, mint Ausztriában: azt nem vagyok képes belátni.

A múlt ülésben igénytelen felszólalásom folytán a budapesti

törvényszék büntető osztályának igen tisztelt kitünő vezetője hivatkozott arra, hogy: előjönnek a praxisban oly esetek, midőn a birónak a büntetés kiszabásánál vérzik a szíve, de a minimum megállapításánál meg van kötve a keze. Azt a példát, melyet ennek bizonyítására az igen tisztelt elnök úr felhozott, — szabad legyen így szólnom, — kevéssé meggyőzőnek tartom. Kilencz-szeres visszaeső tolvaj, a kire két évi fegyházat kellett szabni! Ha egyes tagtársak az összes jelenlevők judiciumához fordulnának, hogy túlszigorúnak tart ják-e ez esetben a két évi fegyházat, akkor — biztosra veszem — az a nézet volna többségben, melynek énvagyok legigénytelenebb harczosa. De másodszor a btk. 92. §-sa a lehető legjobban gyógyító balzsamot szolgáltathatna a biró vérző szívére.

Ma azzal az állítással lepett meg *Fayer* tanár úr, hogy a 92. §. nehézkesen, bombastikusan szövegezett és nehézkesen alkalmazható. Ha ez áll, akkor én végtelen kevés judiciummal, végtelen kevés megértésével a törvény szövegének rendelkezem; mert nekem úgy tetszik, hogy a 92. §. szövegezése igen elastikus, oly ruganyos, hogy inkább az a veszély forog fenn, hogy a biróságok az e szakaszban engedélyezett joggal túlságosan sokszor élnek és ez által veszedelmet hoznak a jogrendre. Azt mondja az előadó úr, hogy a 92. §-t alig lehet alkalmazni, csak rendkivüli enyhítő körülmények fennforgása esetén. A belga, az osztrák, a német btkvekben nincsen a «rendkivüli» szó az enyhítő körülmények előtt. Én ezzel szemben valóban nem képzelek körülírást, meghatározást, a melynek szövege kiterjeszthetőbben lenne formulázható. Oda redukálódik tehát a minimumok leszállítása iránt előterjesztett kivánalom, hogy a biróságok egyes concrét esetekben tévedéseket követnek el, hogy a törvénymagyarázat helyes elveit nem alkalmazzák a 92. §-nál, és mellőzik e szakaszt ott is, hol azt alkalmazni lehetne, a miből a gyakorlati életben viszásságok keletkeznek. Hivatkozhatom arra, hogy utána kérdezősködvén a budapesti itélő táblán és a kir. Curián, azt hallottam, hogy a 92. §-t visszaesés esetében is mindkét biróság állandóan és következetesen alkalmazza. Ha így magyarázzuk a szakaszt — és azt másként magyarázni nem is lehet, — akkor *Székács* alelnök úr példája és mindazok a panaszok, a melyek egyes birói itéletek miatt a törvény szigora ellen felhozattak, meglehetősen sokat vesz-

tenek értéküknél. Egyes biróságoknak *tévedéseiből* pedig, a melylyel a törvénymagyarázat elveinek félreértésével és ellentétben a felső biróságok állandó gyakorlatával, a Btk. 92. §-át nem alkalmazták — a törvény átalános revisiójának szükségére következtetést vonni nem lehet.

Még csak annak a megjegyzésével tartozom, hogy dr. *Fayer* úrral szemben nem személyes motivumokból használtam a «túlhumanismus» kifejezést. Nyugodt lélekkel mondhatom, hogy magam is liberális vagyok, birok melegen érző szívvel és a «túlhumanismus» kifejezésnek semmiféle gúnyos mellékértelmet éppen úgy nem kivántam tulajdonítani, mint a dr. *Fayer* úr által, ma velem szemben használt «*inhumanus*» kitételt sem tartom reám nézve sértőnek, mert ezeket a kérdéseket nem a humanitás, hanem a *helyes büntető igazságszolgáltatás* kérdéseinek tekintem. Arról van szó, hogy a külföldi büntetőtörvények enyhébbek-e, mint a mienk, hogy van-e tágabb tere a magyar biróságnak, mint bármely külföldi birónak, kivéve a németalföldit? hogy a relative határozott büntetési tételek jobban megkötik-e a magyar biró kezét, mint a külföldiét? És erre nézve azt merem állítani, hogy a tisztelt tanár úr, törvényünk büntetési rendszerének épen azon részét támadta meg, a mely — mint a külföldi szakközönség is egyhangulag elismerte — határozott *haladás*. A 92. §. a mi kodexünknek a vívmánya. Ezzel a magyar büntető kodex vitte előbbre egész Európa büntető törvényhozásának továbbfejlődését. A 92. §. mellett a minimum kérdése — úgy szólván — elesik.

Dr. *Fayer* úr úgy cselekedett, mint egy olyan hadvezér, a ki az ellenség várát a legerősebb védbástyájánál támadja meg.

A 92. §. a magyar büntető törvényvkönynek egyik legerősebb védbástyája, a melyről mindenféle támadásnak hosszú ideig, — míg a helyett a tudomány és kodifikáció haladása jobb intézkedést nem talál, — vissza kell veretnie. És épen ezért nem csodálkozom azon, hogy a t. tanár úr támadása — daczára alapos tanulmányainak — nem lehetett sikeres.

Elnök Manoilovich Emil: A börtönügyi bizottság által kitűzött első kérdésre nézve a vitát befejezettnek nyilvánítván, megköszöni az előadónak és a felszólalóknak igen érdekes elő-

adását, illetve megjegyzéseiket. Részéről nem szokott az előadásokra megjegyzéseket tenni, de ezúttal még sem mellőzheti annak a kir. Curia büntető osztályánál hosszú időn át szerzett tapasztalás alapján való konstatálását, hogy attól, mitől dr. *Fayer* úr annyira fél, t. i. hogy a magyar biró túlszigorú, legkevésbbé van ok tartani. Részéről ellenkézőleg úgy tapasztalta, hogy a magyar biró a büntetés megállapításánál inkább lefelé, nem fölfelé megy, még a «generalis recidivá»-t sem szokta sulyosító körülménynek tekinteni, de a hol többszörös specialis visszaesést talál, például a nyolczszoros lopásoknál, ott alkalmazza a megfelelő szigort. Még ha a törvény bizonyos esetben szigorú volna is, szóló a judicaturában a szigort nem találta. A biróság, a mennyire lehet, enyhít. (*Helyeslés.*)

———

MAGYAR JOGÁSZEGYLET" KIADÁSÁBAN megjelentek és PFEIFER FERDINAND könyvkereskedésében (IV. Szervita-tér) kaphatók:

Értekezések.

Igazságszolgáltatásunk és közigazgatásunk reformja. Irta *Dr. Dell'Adami Rezső.*

A franczia ügyvédség. Irta *Dr. Nagy Dezső.*

Az életbiztositás lényege és jogi természete. Irta *Dr. Neumann A.*

A 12 éven alóli életkor és a büntetőjogi beszámitás. Irta *Belcsics G.*

A vasuti jog jelenlegi érvényében. Irta *Dr. Hérich Károly.*

A magyar örökösödési jog tervezetének vezéreszméje. Irta *Dr. Teleszky István.*

A közszerzeményi jog. Irta *Dr. Jancsó György.*

Az ági öröklés fentartása. Irta *Dr. Herczegh Mihály.*

A magyar polgári törvénykönyv tervezete és a modern jogtudomány. Irta *Dr. Dell'Adami Rezső.*

Az örökjog alapelvei a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. Az 1882. nov. 11.—deczember 4. ülésekben folytatott vita.

A büntető biróságok szervezete és hatósági köre, tekintettel a magyar bűnvádi eljárás tervezetére. Irta *Dr. Jellinek Arthur.*

A büntető biróságok szervezete és hatósági köre, tekintettel a magyar bűnvádi eljárás tervezetére. Az 1883. márcz. 19—junius 1-ig folytatott vita.

A polgári peres eljárás reformja. Irta *Dr. Nagy Dezső.*

A polgári peres eljárás reformja. Irta *Dr. Emmer Kornel.*

A polgári peres eljárás reformja. Irta *Dr. Plósz Sándor.*

A polgári peres eljárás reformja. Az 1883. évi november 17-től deczember 1-ig folytatott vita.

A polgári peres eljárás reformja. Az 1883. deczember 1-től 1884 január 28-ig folytatott vita.

A polgári peres eljárás reformja. Az 1884. márczius 12-től április 7-ig folytatott vita.

Uj irányok a magánjogban. Irta *Dr. Schwarz Gusztáv.*

Huszonkét levél az 1842-től 1854-ig terjedő időszakból. Felolvasta *Dr. Tarnai János.*

Naturalismus a büntetőjogban. Irta *Dr. Heil Fausztin.*

Telekkönyvi reformok. Irta *Káplány Géza.*

Magánjogi codificatiónk és régi jogunk. I. Irta *Dr. Dell'Adami R.*

Nézetek a telekkönyvi reformról. Irta *Dr. Csillag Gyula.*

Telekkönyvi reformok. Irta *Dr. Imling Konrád.*

Telekkönyvi reformok. Az 1885. május 12-ikén tartott vita.

Magánjogi codificatiónk és régi jogunk. II. Irta *Dr. Dell'Adami R.*

Lachaud védbeszédei. Irta *Dr. Végh Arthur.*

A törvényhatósági tisztviselők, segéd- és kezelő-személyzet elleni fegyelmi eljárásról. Irta *Dr. Jellinek Arthur.*

A delictum collectivum és a szokásszerű és üzletszerű bűncselekmények tana. Irta *Dr. Balogh Jenő.*

Az örökség birtokbavételének főelve a magánjogi törvénytervezetben. Irta *Galamb István.*

A polgári biróság szervezése. Irta *Dr. Herczegh Mihály.*

Magánjogi codificatiónk és régi jogunk. III. Irta *Dr. Dell'Adami R.*

A polgári biróságok szervezéséről. Irta *Tóth Gáspár.*

A référé-rendszer s magyar alkalmazása. Irta *Dr. Emmer Korn.*

36. **A birói szervezet.** Irta *Dr. Podhorányi Gyula.*
37. **A nemzetközi magánjog haladása.** Irta *Dr. Dell'Adami Rez*
38. **Az angol büntető eljárás.** Irta *Dr. Csorba Ferencz.*
39. **Börtönügyi viszonyaink reformjához.** Irta *Dr. Balogh Jenő.*
40. **Fegyházaink betegülési, halálozási és légürtartalmi viszonyai, összehasonlitva a külföldi viszonyokkal.** Irta *Atzél Béla.*
41. **A magyar büntető törvénykönyv büntetési és börtönrendsze** Irta *Dr. Kelemen Mór.*

5. kötet. 42. **Alapitványaink és a legfelső felügyeleti jog.** Irta *Csorba Ferenc*
43. **A birák és birósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvén javaslat.** Irta *Dr. Székely Miksa.*
44. **A magyar büntető törvénykönyv büntetési és börtönrendszeréne jelenlegi végrehajtása és ennek eddigi eredményei.** Irta *Dr. Székel Ferencz.*
45. **A fizetésképtelen adós jogcselekvényeinek megtámadása a csődö kivül.** Irta *Dr. Fodor Armin.*
46. **A jogi szakoktatás reformja.** Irta *Dr. Vécsey Tamás.*
47. **Törvényhozási reformok a biztositás-ügy terén.** Irta *Dr. Beck Hugó*
48. **A magyar büntetőtörvénykönyv büntetési és börtönrendszeréne jelenlegi végrehajtása és ennek eddigi eredményei.** Az 1889 márc 30-án tartott vita.
49. **A jogi szakoktatás reformja.** Az 1889. november 23-tól decz. 7-i folytatott vita.
50. **A jogi szakoktatás reformja.** Az 1889. deczember 14-től deczember 28-ig folytatott vita.

6. kötet. 51. **Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogságról.** Irta *Dr. Baum-garten Izidor.*
52. **Az örökös felelőssége a hagyatéki terhekért.** Irta *Dr. Kern Tivadar.*
53. **A szabadságbüntetés reformja.** Irta *Dr. Illés Károly.*
54. **A feltételes elitélés.** Irta *Dr. Reichard Zsigmond.*
55. **A fegyintézeti élelmezés próbája súlymérések alapján.** Irta *Dr. Rákosi Béla.*
56. **A feltételes elitélésről.** Irta *Dr. Baumgarten Izidor.*
57. **A porosz közigazgatási reformról.** Irta *Dr. Kmety Károly.*
58. **A feltételes itéletekről.** *(Dr. Baumgarten Izidor, Dr. Márkus Dezső, Bodor László, Dr. Illés Károly).*
59. **A feltételes elitélés.** Irta *Dr. Gruber Lajos.*
60. **A feltételes elitélés kérdésének néhány vitás pontjáról.** Irta *Dr. Reichard Zsigmond.*
61. **Büntetési és börtönrendszerünk reformja.** *(Dr. Fayer László, Kelemen Mór, Dr. Balogh Jenő, Székács Ferencz, Dr. Illés Károly, Dr. Székely Ferencz.)*

Külföldi törvények magyar forditásban.

1. **Német, osztrák és franczia uzsora törvények.** Forditották *Dr. Ba Ignácz* és *Dr. Nagy Dezső.*
2. **Olasz ügyvédi rendtartás.** Az 1874. junius 8-iki törvény az ség és az ügyészség gyakorlásáról. Függelék: a kiegészitő kir. A képviselőházi bizottság indokolása. Fordit. *Dr. Dell'Adami*
3. **A schweizi szövetség törvénye a kötelmi jogról.** 1—161. Forditotta *Dr. Barna Ignácz.*

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.